V B J C
C.R. BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS CRACOVIENSIS
14633
III 8 P

× Akta sporne z r. 1776.

od Bartoszewicza

1/8 89

1889. III. 149.

8 sztuk

V
B J
C
14633

Prawo pol. 4995. vol. VIII.

Numerus currens	Litera S.	Artes.	Leipzig Sturm und Koppe	Forma	Armarium	Forulus	Series
	Stade. F	Vom Musikalisch-Schönen. Mit Bezug auf Dr. E. Hanslick's gleichnamige Schrift. Inauguraldissertation stron: 54 – .		8.			

Treść voluminu VIII.

1776

82
(53)

STAN SPRAWY

Z ſtrony JOO. Xiążąt Biſkupa Wileńſkiego, tudzież pod Jego Dozorem i Opieką zoſtających Maſſalſkich.

Nayprzòd

Z JWW. Nieſiołowſkiemi Wojewodami Nowogródzkiemi.

Ogulny Wſtęp gruntujący rzecz do Sprawy.

W Sprawie teraznieyſzey, w ktòrey Wojewodzina jako Còrka Michała Kniazia Maſſalſkiego Kaſztelana Wileń: Hetmana Litt: i Franciſzki z Oginſkich Małżonkow, z Oſoby ſwojey, a Mąż oney (dotąd tayno) czy za Prawem jakim ſobie od Zony udzielonym, czy też z ſtarſzeńſtwa tylko Małżeńſkiego, rozprawujący ſię, jedną ſą ſtroną. Drugą zaś jeſt Xiążę Biſkup Wileń: nietylko z Oſoby ſwoiey, jako pomienionych Rodzicow Syn, lecz nawet jako Dozor i Opiekę naturalnie mający nad rozprawującemi ſię Maſſalſkiemi.

Sytuacya takowa nagli Xcia Biſkupa jako naturalnego onych Dozorcę i Opiekuna ròwnie powinnością Urzędu, jako i uczciwością, aby dobra ich barziey niż ſwego przeſtrzegał, i nic nie opuścił odwracać, coby na ich zmierzało uſzczerbek.

Te Prawidła, i z nich wynikające obowiązki, ſą przyczyną: że niektòre okoliczności i części Sprawy muſi Xżę Biſkup wprowadzać, aby ich opuſzczeniem nie zaciągnął na ſiebie winy.

Wiedzieć więc trzeba: że Hetman Maſſalſki po śmierci ſwey Zony w lat około dwadzieścia, to jeſt w Roku 1768. dopełnił dni życia ſwego w ten czas, kiedy Biſkup znaydował ſię w cudzych krajach.

Los tey śmierci że natrafił ſię pod niebytność Biſkupa, może bydź ſkutkiem że on powròciwſzy do kraju nie znalazł żadnego Teſtamentu Oycowſkiego.

Oſobliwſzey jednak dobadał ſię wiadomości: że teraznieyſi Wojewodowie, na òw czas jeſzcze z ſobą w Małżeńſtwie nie będący, znaydując ſię w Wieyſiejach, dopuścili po śmierci Hetmana rewidować ròżnym ſekretnieyſze papiery, i nie zabronili ſpalić niektòrych, w rozgłoſzeniu że to ſą grzechy i nie potrzebne.

A z wielu okoliczności potwierdza ſię w przeświadczeniu: iż Papiery i wſzelkie notacye Domu Maſſalſkich ſtały ſię tymże Wwdom łatwemi na użycie ich podług upodobania, Gdy i w teraznieyſzym Trybunale z ſtrony Wwdow ſtawano in acceſſorio z notacyami, twierdząc one ręką zeſzłego Podſkarbiego Maſſalſkiego piſanemi.

Z kąd więc one doſtały ſię Wojewodom? i co to znaczy, że ſię u nich znaydują?

Zoſtawując to Xżę Biſkup do przeniknienia Sądowego, dalſzą przekłada wiadomość.

Ze Wojewodowie teraznieyſi myśląc o ſkutku ułożoney planty *zawarcia między ſobą ślubow*, gdy onym przeciwnego porozumieli Biſkupa, weſzli na przeciw niemu w intrygi mimo naturalną Braterſką Opiekę inney wezwali, (o czym oſobny punkt będzie) A rozżarzonemi przeciw niemu okolicznościami to ſprawili, że nie mògł jako Biſkup bronić Indultu; Lecz też na takowe Zamęście jako Opiekun: niemogąc zezwalać, nie authoryzował go krokami do władzy Opiekuńſkiey należącemi.

Małżeńſtwo zatym to między teraznieyſzemi JWW. Wojewodami, bez prawdziwey woli naturalnego prawego Opiekuna zawarte, przeznaczało Wojewodziney winę odpadnienia od Poſagu i Sukceſſyi, według Prawa Art: 9. Rozdz: 5. te ſłowa mającego: „ Uſtawujemy: jeśliby Dziewka zoſtała bez Oyca i Matki, a po śmierci Rodzicow

A ſwych

W. Wjl. Daszkiewicz Podczaszy Nowogr. Sędzia Gr. ...

„ swych, nie doroſſzy lat swych, albo też i doroſſzy lat, poſzła za Mąż bez woli
„ Braci abo Stryjow, a nie będzieli miała Braci rodzonych, abo Stryjow, tedy bli-
„ ſkich swoich, abo Opiekunow prawnie opiſanych, lub uſtanowionych, takowa od-
„ padywa od Poſagu i Imienia swego Oyczyſtego, Macierzyſtego i ſpadkowego, co-
„ by i na potym na nię zpaść miało.

Jednak Xże Biſkup przez miłość ku Sioſtrze, i chcąc zapobieżeć wſzyſtkim kłotniom, ktoreby Dom zatrudniły, ofiarował jey na Poſag 700,000. i nie raz ſzukał z nią ugody.

Wſzakże Wojewodowie w ten czas nawet gardzili tą ofiarą, kiedy im przypominano: że sam Ociec nie raz ſię oświadczał z determinacyą dania jey Poſagu nie więcey, nad 300,000. na ktorey prawdzie, że onę Xże Biſkup ſłyſzał z uſt Oyca swego, gotow jeſt nayuroczyſtſzym ſtwierdzić dowodem.

Y tak Wojewodowie uſuwając ſię od łagodnych śrzodkow, woleli ſtać ſię inſtrumentami na znużenie Xcia Biſkupa, odebranie mu przyjemności życia, dobrey ſławy i fortuny, tak dalece, że po rożnych pieni ſtopniach był prowadzony, albo raczey targany; tym dotkliwſzym ſpoſobem że od rodzoney Sioſtry, jako o tym udzielna uwiadomi Kategorya.

Mimo to wſzyſtko, niechce Xże Biſkup bydź uczeſtnikiem ſpadku z winy Sioſtry, lecz co do części na Konſukceſſorow z tegoż Wojewodziney przewinienia ſpadających, naruſzać tychże Konſukceſſorow Prawa gdy niema mocy, więc dozwala Sioſtrze Poſagu i Sukceſſyi w takiey części, jakaby mu, po niey, między żyjącym Bratem, i między Synowcem i Synowicą przypadała. Ale też Wojewodowie winni ſą oddać wſzyſtkie pożytki z Dobr zajechanych miane, i nadgrodzić wſzelkie ſzkody z przyczyny ich wynikłe.

Do tego końca trzeba wiedzieć naturę Dobr, i ſtan ſzczegulny rzeczy. Bo Wojewodowie żądając według swego zamiaru powiękſzenia ſobie Poſagu i Sukceſſyi; Już to uſiłując przeiſtoczyć niektorych Dobr naturę, Oyczyſtych w Macierzyſtą, Bratnich w te obiedwie; Już to ſtronią od ulegania długom i ciężarom do Dobr Oyczyſtych ściągającym ſię, już to pragną rozciągnąć nieſłużące ſobie Prawo do Summ, złota, ſrebra, i dalſzey ruchomości Oyczyſtey, Już to żądają bynaymniey ſobie nie należącey Sukceſſyi po Braciach, po jednym zmarłym, po drugim jeſzcze żyjącym; Już to chcą zatrzeć wielorakie pretenſye, za nie legalny w Prawie poſtępek, za wybrane z zajechanych Dobr intraty, i za inne ſzkody do nich ściągające ſię.

Poſtępując zatym do tego wykładu, nie jeſt dopiero żadną potrzebą zaſtanawiać długo uwagę Sądu nad wſtępem Produktu z ſtrony Wojewodow podanego, w ktorym ſą Dobra umagnifikowane, a liczba poddanych podchlebnie opiſana. Bo wywod tego wſzyſtkiego nie należy do tego ſtopnia, w jakim dopiero ſprawa pod rozſądek idzie. Lecz ściąga ſię do punktu taxy, i przeto wywod około tego daremnie zatrudniałby Sąd, nawet nie krotko czas zaymując, gdy muſiałby czynionym bydź z Summaryuſzow, Inwentarzow, i z konfrontacyi ſtanu Dobr przeſzłego i terazniey ſzego. To więc ſię omija, a bierze ſię przed ſię to, co rzecz dopiero ſkłada. Y tym końcem wiedzieć należy.

Oyczyſte Dobra w kognicyą Sprawy terazniey ſzey wpływające, ſą:

Jedne, ktore Oycu ſtron, to jeſt Hetmanowi Maſſalſkiemu doſtały ſię po Anteceſſorach, i ktore on nabył zapiſami, częścią na Oſobę swoję tylko, częścią na swoję i Zony, a bez dołożenia iſtotnych ſłow za wſpolną Summę wydanemi.

Drugie, ktore z Zapiſow Zony uczynionych wyniknęły.

Trzecie, ktore Hetman za Zapiſami od Brata swey Zony otrzymanemi, przy Dziedzictwie swym zoſtawił, i ktorych Zapiſami swemi z pod tegoż Aktorſtwa nie uronił.

Macierzyſtych zaś Dobr w Sprawie terazniey ſzey niemaſz, *tylko te:* ktore wynikają z Zapiſow nabycia wydanych na wſpolne Imie Rodzicow, a razem że za *wſpolną Summę nabyte*, dołożenie mających.

In-

Inne zaś Dobra *są Bratniemi*, pod Sukcesyą i Exdotacyą nie podpadającemi.

Z przeliczonych zaś rodzajow Dobr, że o wielu w naturze Oyczystey nie zachodzi sprzeczka, te więc się tu kładą, jako to *Lachowicze* z swemi prawdziwey natury Oyczystey attynencyami do niey należącemi. Połowa *Myszy* także z takowemiż attynencyami. *Połonka* także z takowemiż attynencyami, oprocz małey części na wspolne Imie Rodzicow nabytey. Połowa *Repelki*. *Połowa Poberżnik*. *Olekszyce* z takiemiż natury Oyczystey attynencyami. *Wieysieje* z takiemiż natury Oyczystey attynencyami. *Niemenczyn*, *Czabiszki* z Folwarkiem *Podole*, *Pałac w Grodnie* z Juryzdyką Oyczystey natury. *Dobre* w Koronie. Inne zaś Dobra ktore są Macierzystemi, jako i te, ktore Wojewodowie przemienić usiłują w niewłaściwą naturę, w swoim mieyscu opisane będą.

Do zgodney więc Dobr natury stosujące się Dokumenta pod uwagę Sądu nie idą, gdy o onych sprzeczki niemasz.

Lecz to pod objekt poddaje się, co w sporze między stronami zostaje, jako to:

Co do Zapisow od Zony Mężowi uczynionych, i o Folwarku Domanowszczyznie z tych Zapisow wynikającym.

Massalska Matka rozprawujących się Stron wydała Mężowi swemu a Oycu tychże Stron Zapisy. *Widzieć:*

1724. Roku *Augusta* 4. *d. Datowanego*, i tegoż czasu w Grodzie Grodzień: przyznanego
„ Zapisu Extrakt, ktorym Zapisem Franciszka z Ogińskich Massalska Mężowi swemu
„ Michałowi Kniaziowi Massalskiemu w ow czas Starościcowi Grodzieńskiemu, swe-
„ go czasu Hetmanowi W. X. L. summę 100,000. złł: Pol: jey od tegoż Męża zapisa-
„ ną, nazad, oraz Posagowe Summy z Dobr Oyczystych i Macierzystych swoją, i
„ oney od Siostry ustąpioną, tudzież Dobr Indury, Swisłoczy i Hrayna część swo-
„ ją i Brata swego Antoniego Ogińskiego Stty Radoszkowskiego także jey przez nie-
„ go zapisaną, na ostatek wszelką Summę i ruhomość, to jest suknie, kleynoty, zło-
„ to, srebro, miedź, cynę, argenteryą, obicie, dywany, kobierce, stada bydła,
„ trzody, karety, wozy, cugi, i cokolwiek ruchomością nazwać się może, wszy-
„ stko, nic nie wyłączając darowała, i wiecznemi czasy zapisała. Warując: *aby spło-*
„ *dzone Potomstwo od tey fortuny oddalone nie było*, a w przypadku niebytności po-
„ tomstwa, tedy komu chcąc zapisać, dać, darować pozwala.

Przeczytanie tego Dokumentu konwinkuje: że strona przeciwna nie doskonale w swoim Produkcie wypisała treść onego.

W tym bowiem Dokumencie innego niemasz sensu, tylko ten prawdziwy, że Zona Mężowi swemu to wszystko (co w Zapisie wymienionym zostaje, zapisała wieczyście i nieporuszenie, i tylko kondycyą założyła: *aby dzieci z nią spłodzone, (kiedy będą) nie były od tych Dobr zapisanych oddalonemi*. A gdyby dzieci niebyło, tedy komu chcąc dać; darować, zapisać pozwala.

Pewnym i niewątpliwym nayprzod jest: że Obywatelom Litt: wszelki swoy majątek jako chcąc szafować, rozrządzać, dać, darować, zapisać, od Dzieci nawet oddalić dozwala Prawo, mianowicie *Art*: 1. *w Rozdz*: 7.

Niemasz więc czego zastanawiać się nad ważnością Zapisow, lecz nad brzmieniem i sensem onych rozwagę uczynić należy.

Trudno tedy z tych Zapisow inaczey wnosić, tylko że owa kondycya: *aby Dzieci oddalonemi nie były*, stosuje się do Oyca, i Oycu założoną jest.

Co gdy tak jest? Więc zastanowić się nad tym, co też moc — *Oddalenia*, lub — *nieoddalenia* — znaczy? jeżeli nie przymiot prawdziwego Aktorstwa! Bo czy może ten oddalić, ktory nie jest Aktorem?

Y jeżeliż można komu zakładać kondycyą: *aby Dzieci oddalonemi nie były*, gdyby on nie był do tego mocnym.

A inaczey nacóżby się zdało tę kondycyą: *nie oddalenia* zakładać nie Aktorowi? Kiedy on gdyby niebył Aktorem, oddalaćby Dzieci nie mógł, dla tegoż samego swego nieAktorstwa.

Więc nacóżby ta kondycya: *nie oddalenia* umieszczona była w Zapisie, gdyby sama nawet sobą nie wyznaczała: że Aktorem nastaje Hetman. Wszak próżnie i nadaremnie żadne rzeczy niemogą znaydować w Aktach legalnych, jakiemi są te Zapisy przyznane.

Moc wszakże *oddalenia* że zawisła od bytności Aktorstwa w kim, nikt temu nie może rostropnie przeczyć. Y dla tego nadająca Zona Mężowi to Aktorstwo, znając własność istotną Aktorstwa, że ten, który go ma zapisane, (jako tu Hetman) może Prawo swego Aktorstwa komu chcieć, i jako chcieć zostawić. Więc onemu tę jedną kondycyą wymówiła aby w bytności Dzieci nie poszły Dobra, i nie były rozrządzone mimo Dzieci.

To jest, jakby rzekła: że jako chcąc, i któremu chcąc z Potomstwa mocen zapisać.

Y dla tegoć ta założona kondycya, sama sobą wyznacza Aktorstwo zapisane Oycu. A utwierdza się tymbarziey, że szafunek nie jest mu nawet przecięty, iżby z liczby Potomstwu nie mógł zapisać niektórym Osobom mimo inne.

Wolno mu bowiem to było aby niektórym tylko Osobom z Potomstwa zapisał, inne Osoby z tegoż Potomstwa pomijając, gdyż nie jest w Zapisie ostrzeżonym: iżby wszystkie Osoby z Potomstwa oddalonemi nie były.

A zatym z powodu tey zamierzoney kondycyi, i na mocy oney chociażby Ociec wybrawszy Osoby z Potomstwa, tym tylko wybranym zapisał, reszta Potomstwa musiałaby stać się spokoyną.

Tak znowu, gdy tego nie uczynił, więc ten majątek z pod Aktorstwa Oycowskiego wypływający, jest w naturze *Oyczystym*, i jako *Oyczysty* między Potomstwem miarkowany bydź powinien.

Bo nie dostaje się on temuż Potomstwu immediate z Głowy *Matki*, lecz z Głowy immediate *Oyca*, to jest: wraz po nim.

Gdyż Matka z momętem wydanego Mężowi Zapisu, wyzuła się z Aktorstwa rzeczy przez siebie Zapisem odalonych, to jest: czego była Panią, już nią bydź przestała, a to z mocy stracenia swego Aktorstwa przez wydane Zapisy.

Jest bowiem własnością istotną Zapisow wieczystych, że Aktorstwo przenoszą z Osoby zapisuiącey, na tę, dla którey wydany Zapis.

Sukcessya więc w stopniu Matki jakże żądaną bydź może? gdy Matka wyzuła ten majątek z natury swojey!

Czytać Art: 14. z *Roz:* 5. stanowiący: że w ten czas po Matce spada na Dzieci majątek, jeśli nie jest *komu zapisany*, i że Macierzysta substancya w ten czas równo na dzieci spada, *gdy niemasz innych Zapisow* od Matki uczynionych.

Tego bowiem niemożnaby z sobą pogodzić: jakby to Matka przestawszy bydź Aktorką, dla uczynionych Mężowi Zapisow, i w stanie nie Aktorstwa zmarłszy. A przecie, Dzieciom iżby mogła zostawić w naturze swojey ten majątek, który już Mężowi oddała.

Wnosić tak, trzebaby chyba rozumieć: że Massalska Zapisy dla Męża uczyniła nie wieczyste, lecz dożywotnie.

Wszakże rozumienie takowe niema mieysca. Bo byłoby przeciw brzmieniu Zapisow, gdy w całym tym Dokumencie o Dożywociu, i o dożywotnim zapisaniu doczytać się niemożna; a przeciwnie cały o sobie świadczy: że jest Dokumentem wieczystym, nie poruszonym, i że przezeń wieczyście zapisano.

Z tych zatym wszystkich wywodow wątpliwym bydź nie może, że majątek w tych Zapisach zawarty, czy to on *w Dobrach leżących*, czy to *w ruchomych*, to jest w *Summach* i dalszych mobiliach znaydował się wszystek bez wyłączenia, mocą tych Zapisow przestał być *Macierzystym*, a stał się *Oyczystym*.

Gdy

Gdy takie już Sąd znayduje w tym upewnienie, wiedzieć jeszcze i to należy: że tym Dokumentem zapisane części w Indurze, Swisłoczy i Hraynie, iż były zakłócone z Ogińskiemi Wojewodami Trockiemi, i o one źwawy między stronami trwał proceder prawny, przeto wzajemna zawarta ugoda, i za te części dostał się Domowi Massalskich Folwark *Domanowszczyzna*, Dwór w Grodnie na Wileńskiey ulicy pod Kościołem S. Ducha, osoby niektórych poddanych, i 40,000. zł: świadczy Dokument

1728. *Junii* 5. *Dnia Dttngo*, eodem Anno & Mense w Magdeburyi Grodzieńskiey dnia 7. „ przyznanego, do Akt zaś Trybunalskich 23. dnia Augusta przeniesionego Zapisu „ ugodliwego *Extrakt*, którą Konwencyą ugodliwą między Michałem Massalskim „ na ów czas Pisarzem W.X.L. i Franciszką z Ogińskich Małżonkami z jedney, a między „ Kazimierzem Ogińskim Wojewodą Trockim, i Eleonorą z Woynow Małżonkami „ z drugiey strony zawartey, ciż Massalscy część swoją Dóbr Indury i Swisłoczy po „ zeszłym Mikołaju Ogińskim Wojewodzie Trockim, jako też zapisaną od zeszłego „ Brata swego Stty Radoszkow: przytym Juryzdykę Zaniemeńską i Dwór za Niemnem w Grodnie, także Dwór Indurski ze wsiami Bojarami, Kowaliczami, Kazimierzowi i Eleonorze z Woynow Ogińskim Wojewodom Trockim ustąpili, na wzajem zaś Wojewodowie Troccy 40,000. zł: Pol: gotowym groszem opłacili, i folwark Domanowszczyznę w Powiecie Grodzieńskim leżący ze wsią Jaskiewiczami „ do niego należącą, z obowiązkiem jednak opłacenia summy 20,400. zł: za Prawem „ zastawnym na ony wniesioney, także Dwor na ulicy Wileńskiey w Grodnie przy „ Kościele S. Ducha, i ludzi niektórych na usługach będących ustąpili.

Y przeto też z tey konwencyi maiątek Massalskim dostały, jako iest wynikaiącym z maiątku owemi wyżey położonemi zapisami od Zony Mężowi wydanemi obiętego, tak pod też samę naturę podpada, pod jąką owe Dobra za które zamienionym został.

Co do Dóbr Hetmanowi Massalskiemu, przez Brata iego żony zapisanych.

Antoni Ogiński Stta Radoszkowski na jakie Dobra i w iakiey osnowie, i komu wydał zapisy. *Widzieć*

1724 Ru Augusta 21 dnia Datt: Eodem Anno & mense 25. dnia w Trybunale Litt. przyznanego zapisu zrzecznego darownego autentyk, którym „zapisem Antoni Ogiński Stta Radszkowski Michałowi i Franciszce „siostrze rodzoney z Ogińskich Massalskim w ow czas Starostom Grodzieńskim małżonkom Dobra zapisane i successive spadłe, po rodzicach „swoich, jako to Wieysieyki z Miasteczkiem Kopciowskim, z Folwarkiem Meyszyszki & aliis attinentiis w Grodzień: Strunna z folwarkami, Ozierzyszki, i Hlebiszki w Oszmianskim Skopiszki w Wiłkomirskim Poszcze w Brasławskim Powiatach także Mohilno i Kołpin cum „attinentiis w Połockim, Rawanicze, Chełmicze z folwarkiem Doubo„rowem, Dukorę, Dryczyn, Dwór w Mińsku, na ulicy Dominikańskiey „zabudowany, i quocunq; titulo spadki przychodzące darował i z osoby „swojey zrzekł się wkładaiąc tylko obowiązek uspokojenia długow o„raz ubeśpieczaiąc, iż choćby siostra iego in voto Massalska pierwiey „od Męża zmarła, przecie Massalski iako iuż ulegitimowany Aktor zu„pełnym tych Dóbr ma bydź aktorem.

Kontext tego zapisu naucza że wszystkich Dóbr i całego maiątku Aktorstwo przelane na osobę Hetmana Massalskiego on sam ieden determinowany przez te zapisy wiecznikiem, i przeto też przez żaden sposob niemoże bydź wątpliwym, iż Hetmanowa nie stała się w naymnieyszey części tych Dóbr dziedziczką, gdy nie zapisane dla niey aktorstwo.

Niepodobna przeczyć tey prawdzie, iak prętko to iest pewnym: że Ogiński czyniący te zapisy, był aktorem tego co zapisywał.

Bo ten iſtotny punkt (ieżeli cudzą rzecz zapiſywał) mogłby bydź: na przeciw temu Dokumentowi tak mocnym, że uſtawaćby muſiały te zapiſy, któreby cudzą rzecz w ſiebie zaymowały.

Ieſtże to przez Wojewodow dowiedzionym? wnieſiono w prawdzie, lecz nic więcey! tylko, że mòwiono, ale nie dowiedziono!

Z przeciwka zaś dowodzi ſię nawet, iż ta illacya, nie tylko ieſt wnieſioną bezdowodnie, lecz nawet że ieſt zawodną.

Przełożyli bowiem Wojewodowie że Hetmanowa Ogińſka, w tych wſzyſtkich Dobrach miała naturalne po Oycu i po Matce Aktorſtwo na iakąś część.

Przeyrzeć zaś ow Dokumen który ieſt od Maſſalſkiey mężowi dany, aż w nim ſama wyznaje iż z Dobr Oyczyſtych i Macierzyſtych Summę naznaczoną miała, tak ona iako i iey Sioſtra Kraſińſka Kaſztelanowa Płocka. i te Summy Hetmanowa Maſſalſka Mężowi zapiſała, o czym Sąd iuż powyżey ſłyſzał.

Tak zatym uſprawiedliwiwſzy naturę Dóbr od Ogińſkiego Hetmanowi Maſſalſkiemu zapiſanych, dodać ieſzcze to należy: iż z tych wſzyſtkich Dóbr zoſtawił Hetman przy ſwoim Dziedzictwie tylko maiętności Chełmicę w Mińſkim Województwie z attynencyami należącą i Dwor czyli Iuryzdykę w Mińſku.

Inne zaś Dobra z tych zapiſow iemu doſtałe, iako to: Maiętność Wieyſieyki z Miaſteczkiem Kopciowſkim, i Maiętność Strunę z przynależnościami, wieczyście darował i zapiſał ſynowi ſwemu Podſkarbiemu Nad. Litt. o czym będzie przełożenie poniżey.

Reſzta zaś innych Dobr z tego zapiſu pochodzących w obcych ręku urożnych zoſtaje, znać tedy że Hetman będąc potrzebnym Summ, na uſpokojenie długow, które do tych Dóbr ſtoſowały ſię, (a które według kondycyi zapiſem Ogińſkiego, uſpakaiać był powinien) te Dobra zbyć muſiał.

Więc z tego Zapiſu doſtałe Dobra Hetmanowi Maſſalſkiemu, były jego własnością. A że tenże Hetman nie wybytą z pod ſwego Aktorſtwa i komu innemu nie zapiſaną, przy ſwoim zoſtawił aktualnym Prawie i dzierżeniu Mttść *Hełmicę* i Dwòr, czyli Juryzdykę w Minſku. Więc to Potomſtwu jego przynależy w naturze Oyczyſtey.

Co do Folwarku Nowego Dworu że jeſt Oyczyſtym.

Rzecz pewna że Folwark *Nowy Dwor* nabyty jeſt u Stryjeńſkiey. *Widzieć*

1738. *Febr*: 22. *dnia* Dttgo, eodem Anno Marca 26. w Magdeburyi Zabłudowſkiey przy-
„ znanego, a Julii 24. do Trbłu przenieſionego Prawa wieczyſto przedażnego *Ex-*
„ *trakt*, ktòrym Zapiſem Joanna z Gruzewſkich Stryjeńſka Woyſka Grodzieńſka
„ Mttść Nowy Dwor ze wſiami Nowoſiołki i Kubielniki w Grodzieńſkim Powiecie
„ leżącą, Michałowi Jozefowi i Franciſzce Maſſalſkim Wojewodom Mściſławſkim
„ Staroſtom Grodzieńſkim Małżonkom za ſummę 40,000. złł. nic ſobie nie wyłącza-
„ jąc z tey Mttści, wiecznością zbyli.

A lubo ten Dokument wydany jeſt na imie oboyga Rodzicow, nie znayduje ſię jednak w tym Dokumencie iżby: *za wſpolną ſummę*. Przez co nie powinnaby żadna uraſtać kweſtya! że on jeſt Oyczyſtym, i że niemaſz w nim Aktorſtwa Matki, gdy według *Art*: 17. z *Rozdz*: 7. tam tylko jeſt wſpólność nabycia, gdzie wyraźnie dołożone ſą

w Za-

w Zapisie te istotne słowa: *za wspólną Summę;* A te Zapisy, które tych słow isto tnych nie mają, nie oznaczają społności, chociażby na Imie oboyga Małżeństwa były wydanemi.

Nietylko rozrządzenie takie Prawa, ale też w samym Zapisie, a co większa, przyznanym nie znaydowanie się wyrazow o wspolności Summy świadczących, nie jest, i dotąd nie było w sprzeczce.

Lecz strona przeciwna dla tego wspolność nabycia utrzymać pragnie że jeden z pomiędzy innych Pieczętarzow wyraził że za wspolną Summę. Co jednak nie stanowi społności.

Prawo bowiem chce aby w samym Zapisie wyrazy takie znaydowały się, i te są słowa wspomnionego Art: 17. z Roz: 7. *Ustawujemy, jeślby kto taki Przywiley abo Zapis na dar, na przedaż, albo na jakążkolwiek rzecz odzierżał, z dokładem tego, jako pospolicie w listach piszą, darując, abo przedając samemu, Zenie, Dzieciom i Potomkom jego, zaczym takowe Zony zostawszy się po Mężach, połowicę oney rzeczy w Przywileju abo w Zapisie opisanym pozyskując kuszkodzie dziecinney, abo bliskich posięgać chcą, tedy takowa Zona jdśliby osobliwym Zapisem tego od Męża zapisanego nie miała, chociażby imie jey pomienione było, nic dzierżeć według takowego Zapisu nie może, ale to na Potomkow spaść ma, okrom gdzieby w tym Zapisie dołożono było, że jemu, Zenie jego, za społne ich, albo za jey własne pieniądze ono imienie przedane, abo obiema społnie darowane było, tedy to według Zapisu zachowano bydź ma.*

Wyraz zaś Pieczętarza nie jest, i nie może bydź Zapisem, bo Prawo już Zapis zowie Zapisem, choć jeszcze bez podpisu Pieczętarzow, te są słowa Art: 1. z Roz: 7. *Pieczętarzow takowych do Zapisu swego uprosić ma, ktorzyby przy Pieczęciach swych i rękami własnemi ten List podpisali.*

Z czego wszystkiego wypada że Nowy Dwor jest Oyczym, i nie może być rozumiany za Macierzysty w połowie, jako w Zapisie nie mający świadectwa o nabyciu za wspólną Summę.

Co do Dobr, które niewątpliwie są w połowie Macierzystemi.

Dobra Repelka, Poberzniki, Hrabstwo Myskie, część w Połonce u Przecławskich nabyta, że są przez Rodzicow procedujących Stron na wspólne Imie nabytemi, *Widzieć*

1741. *Apryla* 24. Dttgo, w tymże Roku i Mścu D. 26. w Trble przyznanego Prawa wie-
„ czysto przedażnego Extrakt, ktorym Zapisem Kazimierz Baranowicz Straż: Polny
„ Lit: Mttść Repelkę w Pwcie Wiłkomirskim leżącą za summę społną 28,000. złł:
„ Michałowi i Franciszce Massalskim Wojewodom Mścisł: wieczyście zbył.

1744. *Maja* 7. Dttny Prawa wieczysto-przedażnego *Autentyk*, ktorym Zapisem Maryan-
„ na z Woylewiczow Matka, Marcin, Kazimierz i Piotr Synow e, Zawadzcy, Fol-
„ wark zwany Poberzniki w Pwcie Grodzień: leżący, Michałowi i Franciszce Mas-
„ salskim Kasztelanom Trockim Małżonkom za Summę społną 2,500. złł: zbyli.

1745. *Febr:* 13. Dnia Dttgo, w tymże czasie coram Actis Metryki Kancellaryi mnieyszey
Litewskiey przyznanego, a do Trbłu Lit: Mśca Marca 5. Dnia przeniesionego Prawa
„ wieczysto-przedażnego Extrakt, ktorym Zapisem JOO. Xiążęta August i Alexan-
„ dra Czartoryscy Wojewodowie Ruscy Michałowi i Franciszce Massalskim Hetma-
„ nom Polnym Litt: Hrabstwo Myskie z Miastem Nową Myszą, z Folwarkami Sta-
„ rą Myszą, Piotrowicze, Czeszewlą, Sucharebszczyzną, Darewną, Lubieżany, Do-
„ maszewiczami i wszelkiemi przynależnościami za Summę społną 262,000. złotych
„ zbyli.

1749. *Augusta D.* 25. Dttgo, a 24. Mar: 1750. Roku w Magdeburyi Zyrowickiey przyzna-
„ nego Prawa wieczystego Extrakt, tym Zapisem Gedeon Przecławski Podsędek Sło-
„ nimski, Paweł Szyrma Pisarz Ziemski Piński, Starszeństwa Małżeńskiego, a Joan-
„ na z Przecławskich Zona, jako Aktorka Mttść Połonkę w Pwcie Słonim: leżącą,

 ze

„ ze wsiami Niebyły, Dziakoły i Dziakowicze z częścią w Miasteczku Połonce na„ leżącą Michałowi Kniaziowi i Franciszce Massalskim Kasztelanom Wileń: Hetma„ nom Litt: za Summę spolną 41,000. zbyły na wieczność.

Więc połowa tych Dobr (jako się wyżey namieniło) jest w naturze Oyczystey, a połowa druga zostaje w naturze Macierzystey. A to z mocy wyrazow *o wspolności Summy* namieniających, a znaydujących się w Zapisach na nabycie tych Dobr wydanych.

Y niemasz na wzajem sprzeczki o takowey tych Dobr naturze, i że z tych Dobr w połowie jedney Oyczystey exdotacya, a w drugiey Macierzystey exdywizya należy dla Wojewodziney, podług części dla niey przychodzącey, nie neguje temu Xże Biskup.

Dodaje tylko uwagę: że Massalska, (jako się wyżey dowiodło) zapisawszy wszystko Mężowi, nie miała swoich Summ, więc od Męża do wspolności w tych Dobrach dopuszczoną była.

Zaś inne trudności, albo raczey inne niepodobieństwo zachodzi względem *Poberznik*, i względem części *w Połonce*, że dzielone bydź nie mogą.

Co do Poberznik: Ten folwark był to dom czyli kondycyika Szlachecka, mająca niewiele gruntu pomiędzy inne Hetmańskie rozciągającego się, w czym się łatwo przekonać ceną jego 2,500. złł: za którą jest kupiony. Po tym nabyciu że grunta tego folwarku zmieszane z innemi dawnemi w Possessyi Hetmana Massalskiego będącemi, dla tego oddzielenie onych teraz nie podobne.

Co do Części w Połonce: Wiedzieć trzeba, że oprócz tey na spolne imie nabytey, wiele jeszcze Hetman Massalski poskupował i ponabywał innych części tamże w Połonce, a co większa, na swoie tylko imie, jako świadczą Dokumenta. *Które widzieć*

1750. *Marca* 19. Dttgo, a 1755. Octobra 16. w Trble przyznanego wieczysto-przedażne„ go Prawa Extrakt, którym Zapisem Wiktor Chełchowski Pisarz Skarbowy Litew: „ Mttść Połonkę, części nazwane Marcinowszczyznę, Brodowszczyznę i Stary Dwor „ za Summę 35,000. złł: Michałowi i Franciszce Massalskim Hetmanom Polnym Litt: „ wieczyście przedał.

1753. *Decembra* 30. Dnia Dttgo, Anno 1755. Nowembra 13. w Trble przyznanego Prawa „ wieczysto-przedażnego Extrakt, którym Zapisem Jerzy Galiński Woyskowicz Bra„ sławski Folwark Dziadkowicze do Połonki przysłuchający z Karczmami w Mieście „ Połonce, i ze wszelkiemi attynencyami, za Summę 6,000. złł: Michałowi Massal„ skiemu Kasztelanowi Wileń: Hetmanowi W. X. L. wieczyście przedał.

1755. *Julii* 4. Dnia Dttgo Prawa przedażnego Autentyk, którym Zapisem Xiądz Krzysz„ tof Jakubowicz Wikary, i wszyscy Xięża Dominikanie Połońscy dwie karczmy „ w Połonce z placami i gruntami do nich należącymi, za 6,000. złł: Michałowi Mas„ salskiemu Hetmanowi Lit: zbyli.

Inne attynencye Połonki w obcym zostają dzierżeniu i Aktorstwie, a te niegdyś do jey całości za dziedzictwa Brzuchańskich należały, jako z Księgi Regestr Dokumeutow za Hetmana sporządzony, zawierającey, informować się można. *Widzieć tę Księgę Regestru.*

Dla czego całość Mttści Połonki z attynencyami, gdy nie jest w Aktorstwie jednym, nie podobna przeto distinctionem sortium uczynić, a tym samym trudno dociec wielości i proporcyi tey części, która na spolne Imię Hetmaństwu Massalskim przedana, nakoniec kusić się o exdywizyą w niey, daremnym byłoby zamysłem.

Z tych miar gdy nie podobna dystynkcya części, jeden zdaje się naybliższy pozostaje sposob, aby Wojewodowie kontentowali się podziałem Summ jakie dane były in pretium Mttści Połonki.

Co do natury Dobr Kretyngi i połowy Leypun.

Krystyna Sapieżanka dostawszy się w Małżeństwo Kazimierzowi Adryanowi Massalskiemu na ów czas Sttście Sądowemu Wołkowyskiemu, potym Podczaszemu Litt: i teraz jeszcze, lecz w stanie melancholicznym żyjącemu, zapisała temuż Mężowi swemu

wszy-

wſzyſtkie Dobra ſwoje leżące i ruchome tak z Domu Sapiehow na ſiebie ſpadłe, iako też za zapiſem na summy i ruchomość od Męża uczynionym, należące a tylko ſobie dożywocie, w Dobrach i ſzafunek 200,000. zachowała *Widzieć.*

1746. Octobra 24. Dat: w tymże czaſie w Magdeburyi Kryńſkiey przyznanego a 1747. Iunii 2. do Ziemſtwa Grodzieńſkiego przynieſionego zapi„ſu donacyinego Widimus. Którym zapiſem Kryſtyna z Sapiehow „Maſſalſka Starościna Wołkow: połowę Dóbr Hrabſtwa Dąbrowy cum „attinentiis, połowę Dóbr Różany, cum attinentiis, połowę Czerlo„ny połowę Ław cum attinentiis, połowę Koyran cum attinentiis, „połowę Dòbr Kretyngi, cum attinentiis, tudzież połowę Dóbr Korcian, „połowę Siadow, połowę Siałeiek, połowę Lekuczenow, cum attinen„tiis, przytym połowę summy na Wołpie, z Juryzdyką Grodzieńſką, „połowę summy u Rzeczypoſpolitey, tudzież połowę pretenſyi do Dóbr „Kurnicy i Dóbr, Młodeczna, do Dòbr Polan do ſummy Onikſztańſkiey „do ſummy Szmigielſkiey do ſukceſſyi Koreckiey w Koronie Polſkiey. „także połowę Pałacu w Mieście Wilnie i połowę Pałacu Antokolſkie„go, z Juryzdyką połowę Pałacu w Grodnie Słuczyńſkiego, i tamże Ka„mienicy nad Niemnem oraz ſukceſſyą po zeſzłym Antonim Sapiezie „Kaſztalanie Trockim, Dóbr Bychowow obydwóch, Zelwy cum at„tinentiis Dereczyna i innych Dòbr tudzież ſrebra, kleynotow, i wſzel„kiey ruchomości owo zgoła całą na ſiebie ſpadłą sukceſſyą zachowawſzy „ſobie tylko na tych wſzyſtkich Dobrach dożywocie i ſzafunek summy „200,000 Kazimierzowi Maſſalſkiemu Staroście Wołkow: Mężowi ſwe„mu i Potomſtwu z ſobą ſpłodzonemu, jeśliby było a w nieznaydowa„niu ſię lub nie dorośnieniu onego, tedy ſamemu mężowi (wyrażaiąc „że z własney dobrey woli,) zapiſała, i iego w ſtopniu ſwoim Akto„rem uczyniła, niemniey ſummę ſobie od Męża zapiſaną temuż Męż„wi i Potomſtwu z kondycyą iako wyżey odpiſała komu chcąc dać, „darować moc dała i ewikcyią ſiebie obowiązała.

Te Dobra Sapieżyńſkie Maſſalſkiemu zapiſane, ieſzcze oſtatecznie pod datą poprzedzaiącego zapiſu nie były podzielone z Domem Sapiehow, dopiero między Maſſalſkiemi a między Sapiehami potym naſtąpił zupełny dział *Widzieć.*

1748. Maja 23. Dnia Datt: a nazajutrz w Trybunale przyznanego zapiſu ugo„dliwego dzielczego Widimus. Którym dzielczym ugodliwym zapiſem „między Kazimierzem Maſſalſkim Staroſtą Sądowym Powiatu Wołko„wyſ: i Kryſtyną z Sapiehow Małżonkami na wzaiem za ſiebie ręczą„cemi i obowiązuiącemi z iedney, a między Xiędzem Jozefem Koad„jutorem Wileńſkim w Oſobie ſwoiey aktorem i iako Potomſtwa zeſzłe„go Kazimierza Sapiehy Generała Altyleryi W. X. Lit: opiekunem ewi„kcyonalnie piſzącym ſię, oraz Michałem Wojewodą Podlaſkim Sapie„hami, z drugiey ſtrony zawartym. Obiedwie ſtrony rozbieraiąc „wſzelkiego przymiotu Dobra z głów Kazimierza, Kryſtyny, z Hlebo„wiczow Wojewodow Wileń: Dziada i Babki tychże ſtron na Maſſal„ſkich Staroſtow Wołkow: po Oycu ſamey to ieſt po głowie Jerzego „Sapiehy Wojewody Mſciſław: a na Sapiehow do działu należących, „takoż po Oycu onych Alexandrze Sapiezie Marſzałku W. X. Litt: ſpa„dłe, naypierwey dział Dóbr Macierzyſtych między nie dawno wſpo„mnionemi Wojewodą Mściſław: a Marſzałkiem Litt: Sapiehami w R. „1724. Januarii 5. zawarty, z którego na ſchedę Staroſtow Wołkow:

„Maſſalſkich, połowa Hrabſtwa Dobrowieńſkiego należną do wiedziona,
„ſtwierdzony, oraz determinowane na część Sapiehow Dobra Szku-
„dy, Pałac Antokolſki z Juryzdyką ogrodem, laſem i brzegowym na
„Wilii. Pałac Grodzieńſki wielki, Woytowſtwo Zydziackie i inne Dobra,
„A na część Maſſalſkich Staroſtow Wołkowyſkich oprocz Dąbrowień-
„ſkiego Hrabſtwa, Różana z Pałacem Rożańſkim, Miaſtem Rożaną z
„Maciejowſzczyzną Odynowſzczyzną, wolnemi, Loroſinem, Olſzanką,
„Witenzem, Sandziłowiczami Blizną Błońſkim pod Zaſtawami u róż-
„nych będącemi attinencyami. Pałac w Wilnie przy Kościele Dominikań-
„ſkim z trzema Kamienicami, tudzież Kretynga u Bera, dwoje Kor-
„cian iedne u Woynow drugie u Karpiow będące Pałac Grodzień: mniey-
„ſzy czyli Słuſzczyńſki zwany, przytym onera na wzajem rozebrane
„i ſumma Maſſalſkim dodana w rekompenſę przyięcia przewyżſzaią-
„cych onerow, na koniec do wſzyſtkich ſukceſſyi dalſzych Dóbr w tym
„dziele nie wſpomnionych ſummy ruchomości gdzieby ſię kolwiek tak
„w Koronie Polſkiey iako i w Litwie znaydowały oraz do ſumm, od
„Rzeczypoſpolitey należących, wzaiemnie Aktorſtwo i moc docho-
„dzenia dla obydwóch ſtron ubeſpieczonemi ſą.

Więc zamiaſt tych Dóbr Maſſalſkiemu przez żonę zapiſanych pokazuie ſię z tego działu iż doſtały ſię na Schedę Maſſalſkich: Hrabſtwo Rożańſkie, Dobra Kretynga, dwoje Dóbr Korcian, połowa Hrabſtwa Dombrowieńſkiego Pałace; Wileńſki przy Kościele Dominikańſkim, Grodzieńſki mnieyſzy, i Różańſki, tudzież Summy niektóre, oraz wielkich innych Dóbr i maiątkow gdziekolwiek znayduiących ſię, a do uczynionego podziału niewchodzących) zachowane Aktorſtwo w równey połowie z Sapiehami.

W nieiakim czaſie po tym dziale, Kazimierz Maſſalſki wpadł w ſtan melancholiczny i dotąd w nim zoſtaje.

Gdy zaś temu loſowi uległ Kazimierz Maſſalſki, zdało ſię Oycu iego Hetmanowi Maſſalſkiemu uczynić Konwencyą *Widzieć.*

1756. Januarii 26. Dat: Eodem Anno Februarii 7. w Metrykach Kancellaryi
„mnieyſzey Litt: przyznanego Anno 1758. Mieſiąca Apryla 26. do Try-
„bunału przenieſionego zapiſu ugodliwego Extrakt którym zapiſem
„między Kazimierzem Adryanem Podczaſzego Litt: primo loco w tey
„konwencyi położonym i Oycem iego Michałem Hetmanem Poll: Jo-
„zefem Podſkarbim Nadw: W. X. Litt: Janem Sttą Radolzkowſkim ſyna-
„mi Kniaziami Maſſalſkiemi ręczącemi ſię za Kazimierza Podcz: Litt:
„primo loco położonego i za Ignacego Xdza Referendarza Lit: Maſſal-
„ſkich z iedney ſtrony a między Kryſtyną z Sapiehow Maſſalſką z dru-
„giey ſtrony zawartym między innemi punktami to opiſano: że Kazi-
„mierz Podczaſzy Litt: właſney ſummy na okupienie Hrabſtwa i Dóbr z
„domu Sapieżyńſkiego 720,659 Złł. i gr: 22. wyłożył, i że Hetmanowi
„także za wywolnienie z pod ciężarow Rożan i Korciany tudzież
„za uſpokojenie różnych, Kredytorow z 530104. złł. i gr: 25. należy, a
„zatym że za ogulnie, znieſioną ſummę 602764. złł. gr: 11. wynoſzącą,
„i za inne wſzelkie domu Maſſalſkich pretenſye (między ktoremi i za-
„piſy od Sapieżanki Mężowi dane i przyznane liczyć ſię powinny) taż
„Kryſtyna z Sapiehow Maſſalſka, Podcz: Lit: nie tylko zapiſow ſobie od
„Męża ſłużących zrzekła ſię, ale też ſummę 750000. złł, dla nich nazna-
„czyła, i do uſpokojenia przeznaczyła, to ieſt: na dziedzictwie Dóbr
Kre-

„Kretyngi, połowie Leypun, i na połowie Folwarku Poniemunia na „summie zastawney Dóbr dwóyga Korcian, a rezydualną 100000. go„towym groszem zapłaciła, a wzaiemnie Massalscy zapisu od Podcza„szyney mężowi swemu na wszystkie Dobra, danego, odstąpili i tako„wą bonifikacyą za wszystkie pretensye kontentowali się.

Zastanowić się więc nad istotnemi treściami tey Konwencyi.

Nayprzód: Na czele tey konwencyi wyrażonemi są. Z iedney strony Kazimierz Adryan Podczaszy Litt: potym Michał Kasztelan Wileń: Hetman Litt: Jozef Podskarbi Nadworny Litt: i Jan Stta na ów czas Radoszkowski potym Podczaszy Litt: Kniaziowie Massalscy, z Osob swoich i Ewikcyonalnie za Kazimierza Podczaszego Litt: i Ignacego na ten czas Referendarza a teraźnieyszego Biskupa Wileńskiego Massalskich piszący się. Z drugiey strony Krystyna z Sapiehow Massalska Podczaszyna Lit: piszęcą się zostaje.

Potym wspomnione są różne zapisy między Kazimierzem Massalskim i Zoną iego na wzaiem czynione, i te ostateczne przez które Sapieżanka Mężowi zapisała (iako wyżey) wszystkie Dobra, zostały, wyznanemi i nienaganionemi.

Daley wyrażone są Summy które Kazimierz Massalski swoim groszem uspokoił, a które ściągały się do Dóbr Sapieżyńskich iemu od żony zapisanych, i tą Konwencyą determinowana qnantitas Summ takowych opłaconych złotych 720859. gr: 22.

Także opisane zostaią Symmy, ktore Hetmanowi Massalskiemu za wykupno z zastawney possessyi Dóbr Różany i Korcian, i za uspokojenie innych ręcznych Kredytorow należały, a w ktorych on też Dobra Różanę i Korciany possydował, i wylikwidowane do zł. 529,905. Gr: 5.

Dopiero wymienione są punkta ugody wszystkie pretensye między stronami wynikaiące, uspakaiaiącey, to iest że Krystyna z Sapiehow Massalska zrzekła się Zapisow, które naypierwey od Męża uczynione sobie miała, a które Mężowi poślednie odpisała. Ze ułatwiaiąc i nadgradzaiąc wszystkie Domu Massalskich pretensye, i Summy iako wyżey opłacone kompensuiąc, determinowała dla nich Summmy ogulną Zł: 750,000. w ten sposob:

Ustąpiła Im:	dziedzictwa *Dobr Kretyngi* w Summie	Zł: 200,000.
	dziedzictwa *Połowy Leypun i Poniemunia* w Summie	Zł: 10,000.
	Summy Zastawney *na dwoygu Korcianach*	Zł: 440,000.
Zapłaciła - - - - -	*w Gotowiźnie* - - -	Zł: 100,000.
	Wynosi wszystkiey Summy dla Massalskich determinowaney	Zł: 750,000.

A Massalscy w tę konwencyą wchodzący, piszący się z Osob swych i ewikcyonalnie, za żyjącego Kazimierza i teraźnieyszego Biskupa Wileń: Massalskich odstąpili wspomnionego zapisu wieczystego danego od Zony Mężowi. a na zaspokoieniu tą Summą wszystkich pretensyi, przestali.

Rzecz względem utworzenia tey konwencyi należeć, będzie do Kazimierza Massalskiego, gdy przestanie bydź nieczynnym, lub po nim do Sukcessorow. Teraznieyszy zaś stan iego, i niebytność w tym Sądzie drugiey strony do składu Konwencyi należącey, są powodem, że tylko przychodzi poznać co ta konwencya znaczy, i co za skutki z oney bydź powinny.

 Gdy

Gdyż w tym Sądzie rozprawuiące się strony, każda w swoim rozumieniu obnosi naturę Dóbr Kretyngi i połowy Leypun, to iest Woiewodowie mienią że są Oyczystemi, a zatym do posagu należącemi, a Biskup twierdzi że są Bratniemi i przeto pod exdotacyą niepodpadaiącemi.

Lecz natura tych Dobr iaką Biskup przekłada iest niezawodną ze wszystkich uwag. A którą Woiewodowie udaią naturę tych Dóbr, zewszech miar zostaie błędną i niesprawiedliwą.

Kazimierz bowiem Massalski, z mocy owych zapisow wieczystych iemu od żony dobrowolnie danych i przyznanych staną pewnym Aktorem wszystkich dóbr zapisanych, z których istotnego rodzaiu są i te: Kretynga i Leypun połowa.

Bynaymniey zaś takowey prawdy nieodmienia to, co Woiewodowie wnoszą, iż zapisy Podczaszyney mężowi, dane, o iedney tylko połowie Kretyngi wspominaią. Bo coż z tąd? gdy i druga połowa teyże Kretyngi z tychże zapisow pochodzi i z nich ma swoie nastanie i początek.

Wiadomo bowiem z kontextu pierwszych zapisow, że Podczaszyna, wszystką swoią własność, w równey połowie z Domem Sapiehow, iey należącą darowała i zapisała mężowi.

Jawnym i to zostaje z drugich zapiso, to iest z działu, iż strony do Rozdziału należące zamiast rozebrania każdych Dóbr szczegulnego po połowie przestały na wzięciu całości iednych, niepretenduiąc połowy w drugich.

Z takowey umowy, a według niey mocą nastąpionego działu, gdy cała Kretynga dostała się na Schedę Podczaszych Massalskich; ieżeliż w tey Kretyngi całości, inny można upatrzyć skład, na ten, że wypływa z natury pierwszych zapisow dla męża danych, to iest co na schedę swoią mieli wziąć połowę innych Dóbr, to tę połowę innych Dóbr nadgrodzili sobie Massalscy tę połowę Kretyngi która oryginalnie dla Domu Sapiehow należała.

A zatym ta połowa postąpiona przez Sapiehow Massalskim, w nadgrodę innych Dóbr połowin możeż bydz rozumianą iż nie podpada pod owe Podczaszemu wydane zapisy. Kiedy za inne połowiny zamienioną przez dział została.

Czy przystoi, albo czy możnasz przywięzywać się do tey tczości nic nie determinuiącey, że w pierwszych tych zapisach iest wyrażona nominatim, tylko Dóbr Kretyngi połowę; kiedy w tychże samych zapisach także nominatim są opisane dalszych Dóbr połowy, a słowem kiedy w nich ogulnie zamknięto że Podczaszyna całą swoią substancyą na siebie spadłą i sobie należącą wieczyście mężowi zapisała i w stopniu swoim aktorem go uczyniła,

Cóż więc ta: nominalność: ma przeszkadzać, do osiągnienia skutkow, z teyże samey nominalności wynikłych. Kiedy do tego wszystkiego co iest w zapisie i nominatim i generalnie wyrażono, nikt więcey niemiał Prawa z tych zapisow tylko sam Kazimierz Massalski, dla którego zapisy uczynione, i któremu one służą. I przeto też nikt więcey przywłaszczać sobie niemógł tego co pod oguł tych zapisow podpadało, a co w zamian oddano tego, co iest temiż zapisami zaięto.

Nikt

Nikt tey prawdzie przeczyć nie może, chyba gaſząc prawdziwy aktorſtwa przymiot, tą iſtotą uprzywileiowany: że zapiſana rzecz będąc iuż iego własnością, gdy, bądź przedaną, bądź zamienioną zoſtanie, powinna przynosić pożytek iemu a nie komu innemu.

Inaczey chcieć rozumieć, wypadłoby, że, wieczyſte zapiſy zaſzczycaią w prawdzie aktorſtwem, ale bez iſtoty aktorſtwa; gdyby zapiſane dobra maiący, nie odnioſł z nich zyſku, za przedaniem lub odmianą onych, to ieſt gdyby zamiana za nie, czyli dane pieniądze, nie iemu doſtawały ſię.

Z tych więc wſzyſtkich uwag, i konwikcyi pokazuje ſię że obiekcya Woiewodow względem nie znaydowania ſię w zapiſach Maſſalſkiemu Podczaſzemu ſłużących drugiey połowy Dóbr Kretyngi ieſt zarzuconą na daremnie.

Co zaś do drugiego zarzutu, że tenże Maſſalſki obowiązał ſię wſpomnioną intercyzą przedſzlubną żadnych od Zony ſwojey nie otrzymać zapiſow.

Daymy na moment iż takowy obowiązek byłby tey mocy, żeby mógł naruſzać wydane mężowj od żony zapiſy, wſzelako komuż ten obowiązek ſłużył? Domowi Sapiehow. Więc na zapiſy temu obowiązkowi iakoby przeciwne powſtawać imże, a nie komu innemu należałoby.

Z tym wſzyſtkim nigdy z tego powodu niepodawano w wątpliwość onych! Owſzem namienioną konwencyą są te Zapiſy rekognoſkowanemi; i w ogulnym uſpokoieniu pretenſyi Domu Maſſalſkich znaydują jakąkolwiek bonifikacyą i Zapiſy, co jaśniey w niżſzym wywodzie pokaże ſię.

Tym barziey gdy ten obowiązek przedſzlubny, dobrze i przyzwoicie uważony nie zaymuie w ſiebie tych Zapiſow które Podczaſzyna Maſſalſka uczyniła dla Męża.

Słowa bowiem iſtotne tego obowiązku w intercyzie przedſzlubney zamkniętego te są: tak przez ſię, iako też przez żadną oſobę obligować, przywodzić i neceſſytować niemam (*wyraz o Zapiſach*) i takowych utrzymywać nie powinien będę.

Obiecał tedy dziſieyſzy Expodczaſzy nieutrzymywać Zapiſow, ale *wymożonych* czyli ziednanych: *obligacyą przywiedzeniem i neceſsytowaniem.*

Nie dał zaś na ſiebie obowiązku: iżby niemiał utrzymywać ſię przy Zapiſach, gdyby mu dane były: *dobrowolnie.*

A te Zapisy (na przeciw ktòrym ſtrona zarzuca) nie wynikneły, za iaką *uſilnością, obligacyą*, lecz są wydane: *dobrowolnie z właſney woli Zony* i w ſposobie *nieporuſzonym* uczynione iako sam o sobie poświadcza Zapis przyznany, i przezeń, czyniąca te Zapiſy.

Na przeciw ktòremu dowodowi tak jaſnemu, i nieſkończenie mocnemu, iako wynikaiącemu z Zapiſow przyznanych, żadney niemiałaby animadwerſyi obiekcya (gdyby one formowali Wojewodowie.) że te Zapiſy nie ſą dobrowolne. Bo według Praw Kraiowych Zapiſy a ile przyznane, będąc naypewnieyſzym dowodem, wiarę zupełną mieć powinny i wątpliwości niepodlegaią.

D Przcz

Przez co wszystko obiaśnionym zostaie, że obowiązek uczyniony intercyzą, względem: nieutrzymywania wystaranych zapisow, nie stosuie się do będących, jako bez żadnego wymożenia, danych dobrowolnie.

Lecz gdyby w tey intercyzie nawet iaki znaydował się obowiązek, żeby przezeń wyrzeczono się i tych (naprzykład) Zapisow. ktoreby wydane były z własney i dobrey woli.

Tedy i na ten czas takowe wyrzeczenie się byłoby nieważne, iako istotną Aktorstwa własność naruszaiące, i jako przedszlubne. *Jako naruszające Aktorstwa własność*: Bo z dozwolenia powszechnego Prawa, mianowicie Art: 1. z Roz: 7. wolno Rzecz każdą swoią, iako chcąc. i komu chąc zapisać. Ten zaś krok, sprzeciwiaiąc się takowey zapisania wolności, Prawem powszechnym ubeśpieczony. A nawet przedsięwzięty i stanowiony bez samey Aktorki a oniey; tym samym iey władania wstrzymywać niemogłby. *Jako przedszlubne.* Łatwo bowiem przedszlubem wytargować wszystko na Kawalerze z uszczerbkiem Aktorstwa przyszłey iego Zony; i dla tegoć Konst: 1423. pod Ar: Statutu Lit: 9. z Roz: 5. poddała pod nieważność takowe zapisy.

Z tych więc fundamentow pokazuie się, że zarzut, ktory strona przeciwna uformowała, stosuiąc obowiązek intercyzy przeciwko Zapisom, nie tylko do nich nieściąga się, ale nawet że chociażby te Zapisy pod ten podpadały obowiązek, mocy iednak swojey, i w ten czas nieutraciłyby,

Dowiodłszy zatym legalności zapisow, od Zony Kazimierzowi Massalskiemu (iako wyżey) na wszystkie Dobra wydanych, postąpić należy do uwagi konwencyi nadmienioney między tąż Podczaszyną z Sapiehow Massalską, a między Domem Massalskich zawartey, ieżeli przez tę konwencyą utracić Podczaszy mogł Dziedzictwo Kretyngi i połowy Leypun, ktore mu za zapisami należały. Jeden zaś tylko punkt względem *Dziedzictwa Kretyng: i połowy Leypun:* do uwagi Sądu wchodzi; Bo inne Dobra które były Mężowi od Zony zapisane, nie są obiektem w terąznieyszey Sprawie.

Tego więc dziedzictwa odiąc nikt niemogł od Kazimierza Massalskiego, i konwencya też zapewne mu nieodieła, należy bydź upewnionym tak przez wzgląd na stan iego, iako i dla uwagi w samey konwencyi wyrazow.

Co do stanu iego. Niezostaie żadna wątpliwość że Kazimierz Massalski w czasie tworzącym wspomnioną Konwencyą, iuż doświadczał tey sytuacyi melancholiczney, ktorey i teraz doznaie; Na wielorakich w tym niezbywałoby dowodach, i owszem z samey konwencyi wynikaiące, na iaw zostałyby wyprowadzone, lecz inney o tym szukac niepotrzeba pewności, kiedy Woiewodowie niezapieraią tego w swoim Produkcie, i owszem zgadzaią się. *Widzieć przeciwny Produkt na Arauszu z fol: ultimo.*

Stan ten, w iakim zostaie, i w iakim na ów czas zostawał Kazimierz Massalski, iest stanem przez się *nieczynnym*, iako nieczuiący i niedoświadczaiący co to iest prawdziwa wola: która z przyrodzonego nawet prawa iest istotnie potrzebną do tego, żeby czynienie miało swoią trwałość, i mogło się nazwać: *prawdziwą czynnością.*

Dla takiey więc sytuacyi, niemogł żadnego swego mąjątku utracić ani odstę-

po-

pować tak sam Kazimierz Massalski, ieko też nikt inny. Bo zrzeczenie się maiątku dla kogo, niemoże szkody temu przynosić który iest iego właścicielem.

A tak (daymy to) gdyby dziedzictwo Dóbr Kretyngi i Leypun połowy, niewypadało przez konwencyą dla Kazimierza Massalskiego, żadnąby ona nie była mu przeszkodą do utrzymania się przy tym dziedzictwie, iako zawarta pod czasem stanu iego nieczynnego.

Co zaś do konwencyi samey. Wniść tylko w rozważenie oney należyte, aż z niey nawet upewnić się łatwo, że: ta konwencya nieodeymuie Kazimierzowi Massalskiemu Dziedzidztwa Kretyngi i Leypun połowy.

Powody bowiem, i przyczyny, które złożyły tę konwencyą nie inne, są przez takową konwencyą obiętemi, tylko *zapisy* dane Kazimierzowi Massalskiemu powtóre *długi Sapiezyńskie* opłacone przez tegoż Kazimierza Massalskiego. I w reście *długi Sapieżyńskie* opłacone przez *Hetmana* Massalskiego.

Całość zaś ogulna tych pretensyi, iest umowiona przez tę konwencyą, za Summę 750,000., iako zostaie wyżey z zaświadczenia tey konwencyi dowiedzionym.

Do którey Summy (na uspokoienie ogulne dla Domu Massalskich wyznaczoney, a według opisania konwencyinego między ianym obmyśleniem satysfakcyi, Dziedzictwem Kretyngi i połowy Leypun bonifikowaney) niemiał większey pretensyi Hetman Massalski tylko według świadectwa teyże Konwencyi o summę - - - - - złł: 529,905.

Za tę summę przez Hetmana pretendowaną iako z teyże konwencyi pokazuie się wziął Hetman gotowym groszem. - - - -	złł: 100,000
Summy zastawney (według przeznaczenia teyże Konwencyi) podniosł Hetman z Dóbr dwóyga Korcian. - - -	złł: 440,000.
Co wynosi - - -	złł: 540,000.
Więc nad Summę którą sobie należącą liczył, przebrał - - - -	złł: 10,095.

Widomym tedy iest i pod oczy podpadaiącym, że Hetmana pretensya, znalazła swoią satysfakcyą i uspokoioną została przez wzięte summy, gotową, i Korciańską.

Pozostaią do znalezienia swoiey także satysfakcy, tak zapisy Kazimierzowi Massalskiemu od Zony dane, iako i długi Sapieżyńskie przez niego spłacone. Co inney nieznayduie bonifikacyi tylko w ostatku na uspokoienie przez konwencyą wyznaczonym, a ten ostatek któryż inny iest (gdy iuż Hetman zaiął pomienione summy) ieżeli nie dziedzictwo Kretyngi i Leypun połowy.

Rzecz zaś w sobie iasna, i przeczyć się żadnym sposobem niemogąca, że za to oboie nadgroda z konwencyi wynikaiąca, nie iest niczyią własnością tylko istotnie należącą Kazimierzowi Massalskiemu. Ten bowiem przez Konwencyą (w sposobie iey myśląc) traci zapisy na wszystkie

Dobra Sapieżyńskie, sobie służące! A zysk za tę utratę wyznaczony, możeż bydź czyi inny?

I daley on długi Sapieżyńskie opłacił! A kompensacyą za spłacenie onych możeż kto przywłaszczyć? Trzeba wierzyć iż nikt tak niewniesie, lecz każdy uzna, że za własność Kazimierza Massalskiego, iemu też zysk iest powinnym.

Na przeciw temu gruntownemu dowodowi, naturę dobr dla Kazimierza Massalskiego należącą pokazuiącemu cóż Woiewodowie zarzucaią? Kładą zapis Hetmanowi Massalskiemu dany; a z niego, (iako od Kazimierza Massalskiego, względem tylko starszeństwa Małżeńskiego, i od Zony wydanego, i iako na Dziedzictwo Kretyngi i Leypun połowy będącego) wnoszą, że te Dobra są oyczystemi i przeto do exdotacyi należącemi.

Nayprzód ten zapis chociaż iest pokazuiącym się pod iedną datą, co i konwencya, iednak iest od niey *pośledniey szym*. Bo o oney wspomina.

I daley do odpowiedzi na ten zapis postępuiąc, mniey zastanawiam nad tym że takowy zapis z tą wyraźnością znayduie się, na osobę Hetmana i Sukcessorow iego. Przez co komu powinienby służyć? czy samemu Hetmanowi, czy samym Sukcessorom, i którym? czy też wspólnie wszystkim? za trudno z tey powierzchowności rezolwować.

Z kąd zdaie się bydź koniecznie sprawiedliwym i nieuchronnym, aby przystąpić do gruntownieyszego rozebrania i rozważenia okoliczności do tego zapisu ściągaiących się.

A nayprzód czyniąc uwagę mocy i możności czynienia w osobach ten zapis Hetmanowi daiących, to iest w Kazimierzu Massalskim i żonie iego. Mąż tedy pod datą takowego pisania się iuż był w stanie nieczynym iako pod punktem konwencyi obiaśnionym iest. i pisał się do tego zapisu, nie iako Aktor, ale tylko z starszeństwa Małżeńskiego. Więc (co do osoby Kazimierza Massalskiego) takowy zapis, tak z względu na stan iego, równie iako i na sposob pisania się w tym zapisie, niemoże Kazimierzowi odeymować dziedzictwa tych Dóbr, a Hetmanowi niemoże nadawać.

Co zaś do Zony Kazimierza Massalskiego, tyle z iey osoby ten zapis przynieść powinien mocy, ile ona miała Aktorstwa do zapisania tych Dóbr Trzeba zaś na tę zgodzić się prawdę. Gdy nikt niemoże większey nadać mocy, nad tę która samemu służy.

Zastanowić się więc nad mocą Podczaszyney, aż widać że żadnego niemiała iuż do Kretyngi i Leypun połowy nie tylko prawa, lecz ani nawet pozoru.

Czy bowiem, owe zapisy, które dla Męża uczyniła, przypomnieć? Tedy te zapisy (na wszystkie Dobra z iey stopnia Mężowi należące) będąc wyższemi dziesiątkiem lat od tych które po nich wydała Hetmanowi pokazuią tym samym nieważność pośledniey szych; a Mężowi służące, iako pierwsze, (zostaiąc zabespieczonemi przez prawa Statutowe i Konstytucyine, walor zapisow według pierwszości determinuiące) nietylko są nieporuszonemi, lecz nawet pokazuią że dla ich pierwszego nastania czynić innych zapisow pierwszym przeciwnych niemiała Podczaszyna mocy.

Czy

Czy też obrócić wzgląd na konwencyą? Tedy z niey upewnionym zostało: że Podczaszyna umysłem uspokojenia pretensyi Massalskich, wyznaczyła im ogulnie Summę 750,000. A sposob zapłacenia tey Summy obmyślając, (między inuemi przeznaczeniami) gdy bonifikowałała część tey Summy Dziedzictwem Dobr Kretyngi i Leypun połowy. Więc taż Podczaszyna Massalska, chociażby przed Konwencyą miała bądź jakikolwiek pozor albo Prawo do Dziedzictwa tych Dobr, wszelako jednak z momętem zamykającym Konwencyą znowuby go utraciła. - - Y daley, gdy taż Podczaszyna przez nie raz wspomnioną Konwencyą naznaczyła wspomnioną Summę, a na uspokojenie tey Summy części. gdy udeterminowała owe Dziedzictwo *dla Massalskich*, a nie *dla jednego* Hetmana Więc po zawarciu tey Konwencyi, tego już inaczey rozrządzać niemogła przez żaden Dokument, co Konwencyą ogulnie dla Massalskich udeterminowała; Bo tym to zadeterminowaniem, jako wyzuła się ze wszelkiey do tych Dobr mocy (gdyby ją nawet przed czasem zawartey Konwencyi naymocnieyszą miała.) Tak tymże samym wyzuciem się przecięła sobie wszelkie Prawo któreby jey (do rozkładu szczegulnego Summy dla każdego Massalskiego pretensyi) służyć przed Konwencyą jakimkolwiek sposobem daymy to żeby naprzykład i mogło.

A tak, jako Konwencyą, razem dla Massalskich, i bez żadney naymnieyszey dystynkcyi, naznaczyła Podczaszyna wspomnioney bonifikacyi ogul, tak rozebranie tego ogułu z Konwencyi przychodzącego, należało do samych tylko między sobą Massalskich.

Hetman więc (w czym już wywod poprzedził) uspokoiwszy się w swojey pretensyi przez odebranie gotowych pieniędzy i zastawney Summy Korciańskiey; Tym samym odebraniem wyznaczył dla Syna swego resztę Summy (według Konwencyi) znaydującey się w Dziedzictwie Dobr Kretyngi i połowy Leypun.

Bo inaczey chcieć, tedyby rozumieć chyba: że Hetman wszystko co tylko z Konwencyi wypływało dla Massalskich, sam jeden posięgać był powinien. Przecie jednak przypisywać tego Hetmanowi nie podobna, przez wzgląd na Konwencyą przez wzgląd i na słuszność.

Co do względu na Konwencyą, już rzecz objaśnioną została, że tą Konwencyą determinowana jest Massalskim, a nie jednemu Hetmanowi, owa ogulność, w ktorey zamyka się Dziedzictwo Kretyngi i Leypun połowy.

Co do względu *na słuszność*: Tedy chociażby Podczaszyna w samey Konwencyi przeznaczyła quantum całe dla Hetmana, mogłożby to wyznaczenie nadawać mu Prawo własności? gdy to quantum wynika za wydatek Synowski na uspokojenie długow łożony, i w zysku za Zapisy Synowi służące!

Nikt zaiste własności Synowskiey nie przypisze Oycu, kto zna że majątek Syna nie jest to jedno co majątek Oyca, i że go Ociec niemoże sobie ważnie przywłaszczyć bez woli i nadania Synowskiego.

Y dla tego to Prawo (utrzymując bespieczeństwo każdego własności) ostrzegło w Ar: 2. Rozdz: 6. że Dzieci po Rodzicach dzieląc się pozostałą substancyą, nie mogą tego w dział przywłaszczać, co jest własnym ktorego z nich majątkiem przez jakikolwiek sposob nabytym.

A zatym Podczaszyney wolnym nie było przez Konwencyą applikować to Hetmanowi, co należało jey Mężowi, bo tego broni sprawiedliwość. Barziey czynić tego po Konwencyi nie mogła, bo to będąc występkiem przeciwko własney umowy opisom, pomnaża niesprawiedliwość.

Zatym na widoku rzecz postawiona, że ten Hetmanowi wydany Zapis jako od nie Aktorki otrzymany, pierwsze Zapisy prioritate & potioritate Juris zaszczycone przed sobą mający, sprawiedliwości naturalney, i nawet osnowie Konwencyiney przeciwny, żadney uwagi mieć nie powinien.

Nie stanowi zaś nic w sprawie illacya Wojewodow jakoby Donacya Podczaszemu Massalskiemu na wszystkie Dobra Sapieżyńskie przez Zonę uczyniona, miała przynosić szkodę; A tranzakcye tey Donacyi przeciwne, wyrodziły dla Domu Massalskich pożytek.

Uwierzmy tey powieści na momęt; Czyż przeto: że ogulność Domu uszęśliwiałaby się

ze szkody Podczaszego, to więc uszczęśliwienie mogłoby się nazwać godziwym.

Nie ten jest sprawiedliwości obrządek, który obraża czyją własność na cudzy awantaż, ale który onę każdemu ubespiecza.

Y przeto też mniemany Domu Massalskich pożytek (chociażby był) nie mógłby pomagać tranzakcyom, któreby niszczyły Podczaszego własność.

Zyje on, nikt więc pod jego życiem, majątku jego nie może nazwać swoim. A nawet niemożna się koniecznie zabespieczyć, że on nie nabędzie doli pierwszego stanu, w którymby sam osobą swoją powstał na przeciw przywłaścicielom jego majątku.

Y toć to jest co tey illacyi Wojewodow (jakoby Zapisy Podczaszego nie były pożyteczne) choćby była prawdziwą, nie usprawiedliwia.

Lecz nawet ten mniemany pożytek, który Wojewodowie z odstąpienia Dobr Podczaszemu zapisanych wnoszą, nie znayduje się w istocie.

Zasadzają bowiem Wojewodowie takowy swoy wniosek na rozumieniu: że Podczaszy Massalski mając owe Zapisy od Zony dane, na wszystkie Dobra, musiałby opłacać długi nie trzymając Dobr, jako z mocy zachowanego Dożywocia w teyże Zony dzierżeniu zostawać mających; ale to rozumienie jest mylne.

Bo oprocz tego, że długi Sapieżyńskie nie były zbyteczne, a nawet wartości Dobr 4tey części nie przewyższające, lecz nadto takowe wszystkie długi do zapisanych Dobr ściągające się, niemogłyby obciążać Osoby, lecz do odpowiedzi dla tych długow zostawałyby Dobra. Y żaden z Kredytorow nie uganiałby się za Dziedzicem, lecz za Dziedzictwem, a Sąd też nie mógłby Kredytorowi przeznaczać w satysfakcyą osoby, lecz Dobra.

Nie mogłaby zaś temu opierać się Dożywotniczka, kiedy nawet w Zapisach na Dziedzictwo wydanych, tey powinności na Dziedzica nie włożyła, ani oney żadnym osobnym Dokumentem nie wyjednała, iżby Dziedzic nie possydujący Dobr miał przecie płacić długi, mimo tę prawdę: że ciężary zawsze do rzeczy, a nie do tytułu przywiązane, to jest, że obciążają Dobra, a w Dobrach z Dobr satysfakcyą odbierać powinny.

Sama nawet Podczaszyna znała tę kondycyą nie obowiązującą Dziedzica, gdy dozwoliła Hetmanowi Massalskiemu possydować Rożanę i Korciany za spłacone onera.

Cóżby więc wynikała za szkoda, bądź dla Domu Massalskich, bądź dla Podczaszego żyjącego? żeby już teraz (ile po nastąpioney śmierci Podczaszyney Massalskiey) w Aktorstwie Dziedzicznym trzymali Dobra tak znaczne, i tyle millionow warte? Jeżeliż utrata onych może się nazwać pożytkiem?

Cóż dopiero mówić, jaki tu pożytek? Gdyby (według żądania Wojewodow) Podczaszy tracił Dziedzictwo Dobr Kretyngi i Leypun połowy! Nie raczey że przeto widoma szkoda tak Kazimierzowi Massalskiemu, jako i Domowi?

W stanie bowiem nie odstąpienia Donacyinych na wszystkie Dobra Zapisow, był tenże Kazimierz (oprocz innych Dobr) Dziedzicem Kretyngi i Leypun połowy; a po Kazimierza śmierci miałoby Rodzeństwo linii Męskiey nadzieję zostać Sukcessorami tego wszystkiego.

Przeciwnie, w stanie takim, jakiego Wojewodowie pragną, nietylko Kazimierz, a po nim Rodzeństwo Męskiey linii straciłoby wszystkie inne Dziedzictwa, lecz nawet w Dobrach Kretyndze i Leypun połowie uroniliby ważność tey części, z którey Wojewodom dostałaby się Exdotacya.

Zarzucają jeszcze Wojewodowie: że Xże Biskup te Dobra Kretyngę i Leypun połowę dla tego twierdzi Bratniemi, iżby z nich jakoby należącą zatrudnił Exdotacyą, czyniąc to niby przeciw własnemu przeświadczeniu, wniesionemu przeto, że pierwiey zapozwał Podczaszynę Massalskę, a potym w zmarley stopniu będącego Xcia Hetmana Sapiehę, ani pierwiey, ani dopiero nie pozywa.

Lecz ten zarzut nader jest słabym, i naymnieyszey nie przynosi konwikcyi. Bowiem uwa-

ważyć naypierwòd że Xże Biſkup gdy ma w dozorze ſwoim chorego Brata, zoſtaje więc koniecznie obowiązanym zaſłaniać onę od uſzczerbku.

Inny krok nie mògłby ſię nazwać ſprawiedliwym, Xiąże gdy Biſkup dogadzaiąc Wojewodow żądaniu, poddał w należyty rozdział tę ſubſtancyą, która Dokumentami przyznanemi zaświadcza ſię, że ieſt własną tego Brata, który dla niezdolney w tym czaſie ſytuacyi, lubo ſam ſię bronić oney nie może, nagli wſzakże Brata, aby za pobudką uczciwości, i powinością dozorcy, zaſtępować iego cało ści nie omieſzkał.

Do tego co było pobudką Xciu Biſkupowi że zapozywał Podczaſzyną Maſſalſką ſami Wojewodowie naylepiey znanią.

A Sąd bliſkie znaydzie przeświadczenie o tey potrzebie, gdy uważy kroki teyże Podczaſzyney. *Na dowod Widzieć:*

1768. Marca 12 dnia w Grodzie Powiecie Wołkow: uczynione Manifeſta ie-
jeden imieniem Kryſtyny Maſſalſkiey Podczaſz: Lit: na Xcia Maſſalſkie-
„go Biſkupa Wileńſkiego, tudzieſz na wſzyſtkich Kommiſſarzow i dyſ-
„pozytorow Hrabſtwa Kretyngowſkiego i innych Dòbr, tudzież na
„wſzyſtkich ktòrzy ſię liczą bydz opiekunami potomſtwa, po zeſzłym
„Podſkarbim Maſſalſkim pozoſtałego, Drugi przez Franciſzka Jaziom-
„ſkiego w wyrażeniu że zaleceniem od Kazimierza Adryana Maſſal-
„ſkiego Kaſztelanica Wileń: przeciwko JP. Maſſalſkiey Kaſztelance Wi-
„leń: (teraznieyſzey Wojewodziney Nowogródz:) tudzieſz przeciw-
„ko Xciu Maſſalſkiemu Biſkupowi Wileń: wyrażaiąc że w cudzych kra-
„jach znayduiącemu ſię oraz przeciwko opiekunom potomſtwa ze-
„ſzłego Podſkarbiego Maſſalſkiego, zanieſione. Z ktòrych w pierw-
„ſzym żali ſię Podczaſzyna Maſſalſka, o zatrzymywanie Męża iey, czy-
„to z zalecenia Xięcia Biſkupa Wileń: czy też z właſnego domyſłu,
„Kommiſſarzow i dyſpozytorow Dóbr uczynione, przytym wyraża że z
„Dóbr po Hetmanie Maſſalſkim pozoſtałych i Mężowi iey iako natu-
„ralnemu ſukceſſorowi i dziedzicowi również innemi konſukceſſora-
„mi należących iako też z oſobnych Dóbr przez nią Mężowi ſwemu,
„dla pewnego względu poſtąpionych, mimo wolą tegoż iey Męża i
„dziedzica Dòbr nie ſłuſznie intraty wybieraią i dalſzych ſzkod ſą przy-
„czyną. w Drugim opiſuje że żyiący Kazimierz Maſſalſki dogadzaiąc
„woli Oyca ſwego Urząd Podczaſtwa Litt: rezygnował, niemniey że
„Dobra zapiſami przez Oyca uſtąpione, jako też iego właſne, i od żo-
„ny temuż Kazimierzowi Maſſalſkiemu zapiſane, a w Oycowſkim
„dzierżeniu (z dyſſymulacyi tylko aby pozyſkać błogoſławieńſtwo Oy-
„cowſkie) byłe a teraz ròwnie z innemi dobrami po Oycu ſpadłemi te-
„muż Kazimierzowi Maſſalſkiomu należące nie ſą mu do używania i
„Poſſeſſyi uſtąpione.

Te Manifeſta dwa uczynione bliſko zaraz po śmierci Hetmana Maſſalſkiego w ten czas nawet kiedy Xże Biſkup nie w kraju ale za granicą znaydował ſię, a uczynione obydwa z woli i determinacyi Podczaſzyney Maſſalſkiey, z inwolucyą do iednego z nich a z Kazimierza Maſſalſkiego niby chęci, ſtaią w zaſtępſtwie Xciu Biſkupowi.

Sami Wwdowie nie mogą temu przeczyć, że taż Podczaſzyna nie przeſta-

ła tylko na zanieſieniu tych Manifeſtow, ale przedſięwzięła była kroki uwieść do ſiebie Męża i zajechać nie tylko Dobra iego właſne, i te które na część iego ſpadły, lecz nawet i te które Podſkarbicowi i Podſkarbiance Maſſalſkim przynależą, chcąc go udać za będącego w zdrowey ſytuacyi, i zamogącego ſprawować opiekę nad temiż Synowcem i Synowicą.

Na takie zamyſły, i układy Podczaſzyney, niechay każdy uważy ieżeli mógł bydź Xże Biſkup obojętnym.

I jeżeli potrzeba nie przymuſzała do zaradzenia aby od Domu odwrócić zamieſzanie. A przeſtrzegać ſzkody tak chorego Brata iako i uſzczerbku dla Domu, Przeto *Widzieć.*

1768. R Maja 5. dnia w Grodzie Pttu Wołkow: zanieſiony Manifeſt Imieniem Xcia Biſkupa Wileń: na przeciw ugodliwym tranzakcyom w Ru 1756. Januraij 26. dnia nie zważaiąc na ſytuacyą krytyczną Kazimie„rza Maſſalſkiego czynionym & præiuditium zapiſowi przez Kryſtynę z „Sapiehow Maſſalſką dla Męża na wſzyſtkie dobra wydanemu, nioſą„cym oraz o inne pretenſye zanieſiony.

W tym Manifeście nic upatrzyć nie można, tylko czułość naturalnego Dozorcy, o całość maiątku Braterſkiego, i który wyraża tę prawdę iſtotną że konwencya owa odſtępuiąca zapiſow Kazimierzowi Maſſalſkiemu na wſzyſtkie Dobra ſłużących, zawartą była iuż pod czas ſtanu iego krytycznego.

Taż ſama czułość i powinność dobremu Dozorcy przyzwoita była dla Xcia Biſkupa dalſzą pobudką, aby nie opuścił początkowych krokow, lecz zapozwawſzy raczey Podczaſzyną nie tylko aby ią wſtrzymał od tych zamyſłow do jakich zmierzała, ale też by iey przypominał Konwencyi owey w ſtanie krytycznym Podczaſzego zawartey nie legalność.

Ze zaś Xże Biſkup (gdy iuż Podczaſzyna umarła) zatrzymuie z iey naſtępcą prawne kroki, albo do czaſu powrócenia Kazimierza Maſſalſkiego w ſtan zdrowia pierwſzy, albo do woli i porozumieniu ſię z Synowcami, żadney z tąd formować nie można opaczney konwencyi.

Koniec więc tey Kategoryi ze wſzyſtkich wywodow nie zawodny iż Dobra Kretynga i Leypun połową ſą dziedzictwem Bratnim to ieſt żyiącego Kazimierza Maſſalſkiego, i dla tego nie należąc do natury Dóbr Oyczyſtych, pod Exdotacyą nie podpadaią.

Co do Dóbr Juſtyanowa, Struny, i Leypun, Podſkarbiemu Maſſalſkinmu zapiſanych.

Te Dobra ze wſzyſtkiemi attinencyami, nie tylko Hetman Maſſalſki zapiſał i darował Synowi ſwemu a Oycu Podſkarbica i Podſkarbianki Maſſalſkich, lecz od wſzelkich onerow będących i być mogących chcąc one mieć uwolnionemi, ewikcyą we wſzyſtkim naydoſkonalſzą opiſał, *Widzieć.*

1745. Ru Mieſiąca 2 dnia Datt: zapiſu przed ſzlubnego intercizyinego w Grodzie Warſzawſkim Roboracya i teyże intercyzy autentyczney w Trybu-

„bunale Litewſkim Ru 1765. Septembra 20. dnia Aktykowaney Widi„mus którą intercyzą między Xciem Marcinem Mikołaiem Radziwił„łem Krayczym Litt: z iedney, a Michałem Maſſalſkim Hetmanem Pol„nym Litt: oraz imieniem żony ſwojey czyniącym i Ewikcionalnie pi„ſzącym ſię Oycem z drugiey, tudzież Jozefem Synem Sttą Grodzień„ſkim z trzeciey ſtrony zawartą po umowionych wzajemnych punk„tach ſtoſuiących ſię do zamęścia córki tegoż Xcia Krayczego z Staro„ſtą Grodzieńſkim naſtąpić maiącego, oprócz, tego Hetman Maſſalſki, „tak końcem ubeſpieczenia prawa i poſagu, po Xiężniczce Krayczance „naznaczonego iako też obmyślaiąc dla zaślubionych oſob przyzwoite „według ſtanu obeyście, Dobra ſwoje Dziedzicz: w X. Litt: to ieſt Juſtia„now Leypuny w Grodzień: Struna z attinencyami w Oſzmiańſkim Po„wiatach leżące nic nie wyłączaiąc ani excypuiąc owſzem każdego „czaſu do onych intromittować ſię pozwalaiąc, oraz wſzelką ewikcyą „od długow wſzelkich, któreby ſię pokazać mogły, i od każdych o„ſob pobliżſzych i dalſzych ubeśpieczaiąc wſpomnionemu ſynowi ſwe„mu i ſukceſſorom iego, na wieczne czaſy dał; darował, zapiſał, i re„zygnował, oraz donacyą oſóbną przy roboracyi tegoż zapiſu uczynić obowiązał ſię.

1745. R. Feria tertia poſt Dominicam quinquageſimæ proximam zeznana w „w Grodzie Warſzawſkim Donacya którą Hetman Maſſalſki, ſwoim i żo„ny Imieniem piſzący ſię i za nią ewikcyonalnie obowiązuiący ſię Do„bra Juſtyanow, Leypuny i Strumna w intercyzie namienione ze „wſzyſtkiemi przynależnościami, temuż ſynowi ſwemu Jozefowi Maſ„ſalſkiemu Staroście Grodzieńſkiemu wieczyście, zapiſał i darował, i „tegoż ſyna ſwego oraz iego ſukceſſorow w każdym przypadku i od „każdych oſob zaſtępować przyrzekł

Kładzie ſię w tym mieyscu Regeſtr oddanych do archiwum Dokumentow „różnych, W. Ignacemu Szelucie Podczaſzemu Różańſkiemu, za życia „Podſkarbiego Maſſalſkiego do ſpraw powierzanych, a w Ru 1766 przy „oddaniu Imci przez tegoż W. Szelutę podpiſany, świadczący, że ro„boracya intercyzy tu Regeſtrowaney u niego znaydowała ſię.

W tym mieyſcu przypmnieć należy że Dobra Juſtyanow, albo Wieyſieyki z *Miaſteczkiem Kopciowſkim zowiące ſię*, w Pcie Grodzieńſkim, także *Struna* w Pcie Olzmiań: leżące, były wieczyſtemi Hetmana Maſſalſkiego, zapiſane mu od Antoniego Ogińſkiego Stty Radoſzkowſkiego, iako w Kategoryi 2giey dowiedzionym ieſt.

Dobra zaś Leypuny iako doſzły do Hetmana Maſſalſkiego. *Na to Widzieć:*

1741. *Roku 7bra 12. dnia* Datowany Prawa Zaſtawnego wlewkowego Autentyk którym Zapiſem z Puzynow Paryſſowa Starościna Wieninę: „Leypun połowę zoſtawionych ſobie od Chaleckiego Podkomorzego „Rzeczyckiego Michałowi i Franciſzce Maſſalſkim Wojewodom Mści„ſławſkim za ſummę 21,000. zł: wlewkowie przezaſtawiła.

1741. *Xbra 7.* Datowane Anno 1742. w Magdeburyi Wileń. przyznanego „iednego i 1742 Apr: 22. Datt: a 1744. 9bra 18. w Kancellaryi mniey„ſzey Litewſk: przyznanego, do Trybunału zaś 1755. 7bra 18. przenieſionego drugiego praw wieczoſto-przedażnego extraktu któremi Jo„zef Biſkup; Dyocezaranſki, Michał Antoni Łowczy Lit: Sapiehowie „dwie części Leypun Dobr dziedzicznych pod Zaſtawą Chaleckiego

„ Ststy Nowosiel: będących za 1000. talarow bitych Michałowi i Franci-
„ szce Massalskim, Wojewodom Mścisław: przedali.

1743 *Julii* 25. *dnia* Datt: Anno 1752. Xbra 1. dnia do Akt Magdeburyi Kryn-
„ skiey podanego ugodliwego Zapisu *extrakt* ktorym zapisem Felicy-
„ anna z Kiersnowskich primo voto Chreptowiczowa, adpraesens Cha-
„ lecka Matka Starościna Nowosielska, Antoni i Córka iey Tekla z
„ Chaleckich Massalscy Małżonkowie razem spolnie wszystkie Osoby
„ obowiązuią się, że po ugodzeniu między sobą o posag połowę Ma-
„ iętności Leypun prawu swoiemu zastawnemu podległą Michałowi
„ i Franciszce Massalskim Kasztelanom Trockim ustąpią.

Z tych więc Dokumentow pokazuie się, że Hetman był całych Dobr Leypun zastawnym Possessorem, a połowy onych Dziedzicem. Drugiey zaś połowy dziedzictwo, że należało do Kazimierza Massalskiego objaśnionym iest w poprzedzaiącym punkcie.

Z pomiędzy tych Dobr przez Hetmana Synowi swemu Jozefowi Massalskiemu zapisanych, że tenże Jozef Massalski Podskarbi Nadw: Lit: possydował Dobra Leypuny. *Na to widzieć*

1762. Roku, i dalszych lat Dokumentow sztuk 16. dowodzących Possessyą Dobr Leypun
„ Podskarbiego Massalskiego.

Nawet tenże Podskarbi Massalski obciążał takowe Dobra różnemi inskrypcyami, które złożyć się tu nie mogą, bo są w ręku Kredytorow. Na dowod jednak niektórych *Widzieć*

1776. Dnia Dekret Trbłu Gł. W. X. L. z instancyi Siwickich przeciwko Xiążętom Massalskim otrzymany. O inskrypcye takowe w ręku Siwickich będące, Sprawę do Ziemstwa Trockiego odsyłający.

O inne zaś Dobra z Zapisow przerzeczonych przez Hetmana Synowi danych wypływające i należące, nie zdawało się temuż Podskarbiemu Massalskiemu czynić Oycu za życia jego naprzykrzenie.

Ta wszakże dla Oyca dyskrecya nie niszczy Prawa, i za onym mocy do tych Dobr, i do intrat z onych, o których intratach będzie poniżey osobny Punkt.

Jakie więc Aktorstwo do tych Dobr służyło Hetmanowi, to wszystko przeniesione iest na Osobę Syna iego Podskarbiego Massalskiego. Y jeżeli powinno znaydować uwagę Prawo Art: 1 z Roz: 7. daiące wolność i zupełną moc każdemu zapisania, darowania, i nawet od Dzieci oddalenia swych Dobr. Tedy widocznym zostaie że Wwdowie, daremnie chcą tych Dobr naturę prawdziwie Bratnią przemienić iuż to w Oyczystą iuż to w Macierzystą.

Co do Budynku na Łukiszkach w Wilnie, czyli jako Wojewodowie twierdzą, co do mniemaney Juryzdyki.

Ten budynek, że nigdy nie był Hetmana Massalskiego, ale że on nabył Jan Massalski Podczaszy Lit: już teraz nie żyjący. *Widzieć*

1761. *Aug*: 26. dnia Dttgo, eorundem 26. w Magdeburyi Wileńskiey przyznanego Extrakt
„ Prawa wieczysto-przedażnego od Anny z Zielonackich Brońcowey Podczaszyney
„ Wileń: temuż Janowi Massalskiemu danego.

Co do Pałacu w Wilnie.

Ten Pałac był Dziedzicznym Hetmana, którego wprzód reparacyi, posledniey i zbycia dozwolił Biskupowi.

Re-

Reparacye te uczynione kosztowały Biskupa naymniey 16,000. co jako Wojewodem wiadomym jest, tak też ufać należy że prawdzie przeczyć nie będą.

Po rozpoczętych i czynionych reparacyach nastąpił o ten Pałac Kontrakt między Biskupem z jedney, a między Sołłohubową Generałową Artylleryi z drugiey strony zawarty. *Widzieć*

1766. Julii 20. Dttny, eorundem w Trble przyznany.

Którym Biskup mocą sobie od Oyca daną, i evictionaliter pisząc się, przedaje pomieniony pałac podreparowany z placem do niego należącym, za Summę 75,000. zł: obeymować go dozwala, i dla większego ubeśpieczeniaGenerałowey Prawo od Oyca przystawić przyrzeka.

A Generałowa in vim ugodzoney Summy 40,000. złł: wypłaciła Biskupowi, czyli raczey Kredytorow Biskupskich na siebie przyjęła. A resztę w następującym Roku 1767. Marca 4. dnia wypłacić przyrzekła, i razem z Datą tego Kontraktu Pałac objęła.

Hetman approbując przedaż Biskupa, wydał na Osobę Generałowey Prawo wieczysto-przedażne Pałacu i placu do niego należącego, z wyrażeniem w tym Prawie za Summę aktualnie odebraną. *Widzieć*

1766. Dnia 23. Augusta Datowany, eorundem 26. w Ziemstwie Grodzieńskim przyznany Zapis.

Lecz po wydanym tym Prawie w terminie nie wypłaciła Generałowa Biskupowi reszty Summy, i ad restrictionem Kontraktu iść oświadczywszy się, proceder rozpoczęła. Y aż do śmierci swojey taż Generałowa zostając przy objętym Pałacu, nie uczyniła końca kwestyi. Dopiero po śmierci jey z Sukcessorami nie chcącemi zostać przy tym Pałacu, musiał Xże Biskup umiarkować się; to jest Summę przejętą oddać, a Pałac odebrać.

Który to Pałac tym sposobem powrócony, ustąpił Xże Biskup Wileń: Kommissyi Edukacyi Narodowey na Konwikt Szlachecki.

Z tego tedy namienienia i dowodow jawnym jest, że Hetman Dziedzictwa Pałacu nie zostawiwszy, ani też salwy do Biskupa o Summę, żadney nie zachował, przez co iż onę chciał mieć darowaną Biskupowi, determinować należy.

Dla wagi tedy nie poruszoney Zapisow przyznanych z Dekretami oczewistemi Trybunalskiemi porównanych, przestać trzeba na woli Hetmana nie rezerwującego sobie żadney pretensyi o Summę do Biskupa.

Wszak w mocy i w ręku było Hetmana jak chcieć rządzić swoim Dziedzictwem, i co on directe, vel indirecte, ile Zapisem przyznanym rozrządził, na tym przestać trzeba.

A zatym Pałac ten wyszedł z pod Aktorstwa Hetmana, i z niego exdotacya bydź nie może, a to z powodu Zapisu przynanego i, i rekognicyi w tymże Zapisie przyznanym zawartey.

Co do Kaminicy w Grodnie Rynkowey.

Ta Kamienica, czyli raczey rudera znaydowały się bez dachu, mając nietylko sklepienia zapadłe i popsute, ale też i ściany zruynowane.

Onę Biskupowi darował Hetman, którą począł Biskup reparować, a w reście uważając że wielkiego na restauracyą wyciąga kosztu, przedał ją Xże Biskup.

Nie znayduje wprawdzie Xże Biskup pomiędzy swemi Papierami Prawa na Kamienicę tę sobie wydanego, i nawet nie może doskonale przypomnieć, czy tę darowiznę stwierdził Hetman pismem, czyli słownie tylko oddał,

Wiedzą doskonale Wojewodowie o tym kamienicy przez Hetmana oddaniu dla Xcia Biskupa. Czemu jeżeliby się sprzeciwiali, i jeżeliby to dowodem jakim utwiedzili, tedy Xże Biskup gotow jest część przychodzącą dla Wojewodziney na Posag, zapłacić. Co

Co do Prawa jakie Corkom ſłuży do maiątku Oyczyſtego a zatym iakie ma Wwdzina w tychże Dobrach.

Statut Litewſki w Art: 3. Roz. 5. rozrządza w naſtępuiącym ſenſie: „Corki podług wyznania Oycowſkiego, maią być wyposażone z gotowizny zoſtawioney, a gdzieby summy opisaney, ani naznaczoney „gotowizny nie było, a niemogłby Brat dać tymże Sioſtrom swym „tak wielkiey summy, iakaby iedney Sioſtrze za Mąż idącey, wy„znaczoną przez Oyca była, tedy z ſzacunku czwartey części Imie„nia Oyczyſtego, nic z tego Imienia niewytrącaiąc, ani utracaiąc, „wyposażone bydź maią wszyſtkie, ile ich będzie równo, okrom „ieśliby Brat rozumiał, iż ważność czartey części więcey wynie„ſie Niżli wypoſażenie każdey z nich taką ſummą, iaką Ociec dał „iedney, tedy to na woli Brata zoſtanie, czwartą część przy ſobie „zoſtawiwſzy dać im po tyle iako Ociec wyprawuiąc uczynił. Sza„cunek zaś tey 4tey części Imienia jeżeliby ſtrony niezgodziły ſię, uzna„wan być ma przez Podkomorzego według ważności gruntu, i po„żytkow iego, ktory Podkomorzy mieć przy ſobie powinien dla uwagi „dwoch przynamniey Szlachty. A bracia (konkluduie tenże Artykuł) „w te ſłowa: według Statutu wyprawę (*iedno znaczy co i wyposaże„nie*) z imienia leżącego uczyniwſzy iuż innych Skarbow Maiętno„ści ruchomey po Oycu pozoſtałey Sioſtrom dawać niepowinni, i „one tego pozyſkiwać na Braciach swoich nie będą moc.

Ta uſtawa tak jaſna, widzieć daie, że Corkom po Oycu, samo wypoſażenie z ſzacunku czwartey części imienia leżącego, należy tylko i niewięcey. Y one natym tylko przeſtawać i kończyć ſwoy zamiar powinny.

Ktore wypoſażenie Sioſtr zawſze nieodmienne czy ich znayduie ſię mniey, czy więcey, czy też mniey ich albo więcey Braci znayduie ſię. Bo tyle bierze posagu iedna będąca Sioſtra, wieleby brały razem ohoć dzieſięć, gdyby w tey liczbie znaydowały ſię.

Poprzedzaiącą uwagę przeto Sąd ſobie ma uczynioną, że zamiar Prawa ieſt nieobciążać Braci, gdy do ważności czwartey części z ſzacunku imienia wynikaiącey, przywiązało poſażenie Sioſtr choc ażby onych było naywięcey.

Z tym wſzyſtkim Wwdowie nieprzeſtają na tey otwartości Prawa, chąc mieć wſtęp i do Summ i do dalſzey ruchomości Oyczyſtey, i dla tegoż uſiłowanie ich tak ieſt bez fundamentu.

Bowiem czy zaſtanowić ſię nad *obiektem do ſzacunku* na Poſagi wyznaczonym, czy *nad oſobą do ſzacowania* obiektu determinowaną, z uwagi oboyga, koniecznie przedświadczyć ſię zaraz potrzeba, iż Summy i dalſzy maiątek ruchomy, nie ieſt obiektem Poſażnym.

Wątpić nikt niepowinien, *że obiekt poſagowy* będąc przywiązanym do ſzacunku części Imienia, niema innego nad Dobra leżące zamiaru, i przez żaden ſpoſob niemoże ſię ściągać do maiątku ruchomego; Coż bowiem ieſt iaśnieyſzego, coby widoczniey dawało poznawać obiekt poſagowy? nad! wyraz ktory w pomienionym *Art:* 3. *R.* 5. *Imiona leżące*

ſzacun

ſzacunkowi na poſag przeznacza! Ieżeliż przezeń rozumieć nienależy samych tylko Dobr leżących.

Y znowu cóż barziey wyłączać Córki może od wſzelkiego maiątku ruchomego Oyczyſtego? Nad znayduiącą ſię w pomienionym Prawie exkluzyą, że wziowſzy Córki poſag z ſzacunku imienia leżącego, *iuż innych Skarbow Mści ruchomey po Oycu pretendować niemogą!* jeżeliż im zoſtaie przynaymniey iaki pozor żądać części w Subſtacyi ruchomey?

Zdaie ſię chociażby tak iaſnego rozrządzenia w Prawie niebyło, same dla poſagu determinowanie ſzacunku: Imienia: uſpakaiaćby zamiar Wdow powinno. Bo ktoż niewie? że przez ſłowo: *Imienie* (ktòrego Część otaxowaną, chciało mieć Prawo Poſagiem) rozumieią ſię Dobra leżące?

Przyznać to każdy muſi, kto ſtarożytnego ſtanu Kraiowego świadom, iż Obywatele brali nazwiſka od Dobr, albo te od nich; z kąd Imiona to samo wyrażały co teraz Dobra... Przez co też w wielu textach Prawa, gdzie napisane ſłowo: *Imiona* tym samym ſię oznaczaią *Bona immobilia.*

Summy zaś pieniężne: złoto, ſrebro, ſzaty i inne rzeczy, przenieść ſię z mieysca na mieysce mogące, wſzyſtko to będąc rodzaiem ruchomości: *Mobilium*: niepodpada pod nazwiſko: *Imion*, w czym oprócz konwikcyi z naturalnego poięcia, upewnić ſię łatwo z Art: 14. w Roz: 5. ktòry ſtanowiąc dla Dzieci równość ſukceſſyi w maiątku wſzelkim po matce pozoſtałym, opiſuie oraz co to zamykaſię w rodzai ruchomości. *ſłowa Prawa.* Też uſtawuiemy: że wſzelka Maiętność Macierzyſta bez rozprawy i opisu ſłuſzego odumarła, tak Imion leżących, iako i rucho-
„ mych rzeczy *tych,* to ieſt pieniądze gotowe, ſrebro, złoto, perły
„ kamienie drogie, ſzaty, i ubiory wſzelakie, cyna, miedź, konie,
„ wozy, kobierce, opony, i inſze wſzelakie ſtatki i ſprzęty domowe,
„ także i *wnieſienie Matczyne,* któreby nikomu niebyło zapisane, to
„ wſzyſtko ma iść w równy dział między wſzyſtkie dzieci, iako i Sy-
„ now, tak Córek.

Ta więc rożnica między Imieniem, a między maiąkiem wſzelkim w iſtocie zachdząca, pokazuie sama ſobą, że ani Imienie za maiątek ruchomy, ani nawzaiem iedno za drugie bydź niepowinno rozumianym i branym.

Przez co Poſag, maiąc ſwoy obiekt: *Imienia,* rozciągać ſię niemoże do maiątku *ruchomego.*

Prawda poprzedzaiąca utwierdza ſię nadto uwagą wyżey namienionego Prawa, chcącego aby ilość poſagowa była ſtanowioną z ſzacunku Imienia według ważności i pożytkow gruntowych przez *Podkomorzego.*

Ktoż albowiem niewie co to ieſt Podkomorzy? ten informowanym być może z całego Roz: 9. i tylu innych Praw o Urzędzie Podkomorſkim, że jeſt Sędzią do gruntow i pożytkow ziemnych należącym.

A ſkoro tak ieſt, więc z tego samego widoczna konwikcya, że gdy Prawo chciało mieć poſag wylikwidowany z części Imienia przez Urząd Podkomorſki oſzacowanego, tym samym dało poznać, że to do poſagu nienależy, co niepodlega ſzacowaniu Podkomorſkiemu.

Y dla tego też wſzelki maiątek ruchomy niebędąc ſprawą i ſzacunkiem przy-

zwoitym Podkomorzemu, tym samym nie ieſt rzeczą do poſagu należącą.

A co ſię w ogulności o maiątku ruchomym konkluduie, to ſię ściąga i do wſzelkich Summ nietylko iako do rodzaiu ruchomości należących, i przez Prawo namienione Art: 14. z Roz: 5. w liczbie ruchomości umieſzczonych, ale też z naſtępuiących okoliczności.

Summa bowiem każda będąc z ſiebie pieniędzmi nie oſzacowania, ale liczby potrzebuie.

Materyał zaś Poſagowy nie będąc pieniędzmi pierwiey wyciąga ceny, dla ufundowania wiadomości wiele wart pieniędzy.

Y dla tego pieniądze iako iuż w liczbie ſwojey zamknięte, tak tylko Rachmiſtrza potrzebuią.

A materyał poſażny iako na ziemi i na rzeczach do ziemi przywiązanych zaſadzaiący ſię tak też Sędziego Ziemnego to ieſt Podkomorzego ma ſobie przeznaczonego.

Co wſzyſtko wyiawia rożnicę między obiektem poſażnym, dla oſzacowania Podkomorzemn podległym, a między Summami tego ſzacunku i Urzędu niepotrzebuiącemi.

Tak zaś to ieſt pewnym, że żadney niemożna dyſtynkcyi przepuścić między Summami bądź one są proſtym ſpoſobem kredytowane, bądź zaſtawą na Dobrach ulokowaną. Bo wſzelako w oboygu razach wielości Summ zakłada ſię pewność na opiſie, i iako względem wielości Summy innego mieć i ſzukać niedobna dowodu nad ten opis, tak też Summy niepotrzebuiąc Podkomorzego niepodpadaią pod obiekt do poſagu przeznaczony.

A co większa, że Wwda będąc Prezyduiącym na Kommiſſyi między Sukceſſorami Siekluckich, sam taki wydał Dekret u Sioſtry nad cenę 4tey części nic więcey pretendować niemogą.

Y dla tego Xże Biſkup niewidzi potrzeby czynić ſzczegulnego wywodu względem Summ, ktoreby po Hetmanie pozoſtały, czy to na proſtych opisach, czy też na Dobrach ulokowane.

Gdy explikacya względem summ, z ktoreyby można ſtanowić rzecz o onych pomnożyłaby zatrudnienie Sądu. A byłaby nadaremną, gdy Wojewodziney nieſłuży żadne do ſumm Prawo, a nawet gdy kognicya względem onych bydź dopiero niemoże. Bo Dekretem Kommiſſyinym rezolucya o komportacyą ruchomości ad principale zanieſiona. A ſummy między rodzaiem ruchomości podług Art: 14. Roz: 5. liczą ſię.

Zatym z tych wywodow konkluzya, że Corki iako samego tylko wypoſażeaia z Dobr leżących Oyczyſtych należą, tak Wojewodzina do ſumm i dalſzego maiątku ruchomego Oyczyſtego prawa niemaiąc, niemoże go i dopiero pretendować gdy ieſt z Oſoby Xcia Biſkupa przypuſzczoną do części iedney posagu, ktorego dwie za winę zamęścia spadły na Maſſalſkich pod Opieką i dozorem Xcia Biſkupa zoſtaiąch, dopełnionego bez woli Opiekuna spadły na Maſſalſkich żyjącego w malancholi i na Potomſtwo Podſkarbiego.

Co

Co do Prawa jakie ſłuży Woiewodziney do Dobr Macierzyſtych, i że Bratnie części niegdyś po Matce ſpadłe pod prawo Wdziney niepodpadaią.

Wiedzieć trzeba że po śmierci Franciſzki z Ogińſkich Maſſalſkiey Kasztelanowey Wileń: Hetmanowey Lit: zoſtało Potomſtwa pięcioro, to ieſt żyiący ieſzcze Kazimierza Expodczaſzego iuż teraz zmarły potomnie Iozef Podſkarbi Nadworny, także zmarły ale bezpotomnie Ian Podczaszy Litewscy, Ignacy teraźnieyszy Biſkup Wileńſki, i Katarzyna teraźnieyſza Wdzina Nowogr: Maſſalscy i Maſſalſka.

Maiątek więc cały, ktory po niey pozoſtał bez Zapisu, oryginalnie na pięć rownych części wspomnionego Potomſtwa, według rzeczonego Art: 18. z Roz: 5.., Y gdyby teraźnieysza Wwdzina, sama sobie (iako ieſt na początku przełożonym) nieobierała Małżonka, zoſtałaby przy zupełnym prawie oſiągnienia piątey części w maiątku po Matce pozoſtałym.

Z tym wſzyſtkim Wwdowie lubo nieprzeczą, że pośmierci Matki zoſtało pięć głow, a w tych liczbie znayduiąc ſię Kazimierz i Jan Maſſalſki, iż z nich każdy był iedney piątey części Aktorem, Jednak wnoſzą, że gdy pośledniey zmarł bezpotomny Jan, a Kazimierz wpadłſzy w melancholią gdy do tych ezas w niey zoſtaie, tedy takowe ich części których pe Matce zoſtali Sukceſſorami, powinny iakoby należeć do podziału z Woiewodziną. Lecz ta illacya ieſt zawodną,

Bo Woiewodzina części Kazimierza i Jana, rozumie ſobie do podziału należącemi dla tego, że w Subſtancyi po Matce ieſt przeznaczone iednakowe Sukcedowanie dla Córek i dla Synow, co niemoże ſłużyć za argument do rozebrania części po Kazimierzu i [illegible] bowiem części, które na nich ſpadły po Matce, będąc iuż ich właſnemi, przeſtały mieć iſtotę Macierzyſtych, tak dalece że każdy ſwoią część która na niego ſpadła, mogł przedać. dać, i komu chcąc darować co wſzyſtko iako pokazuie przymiot ich Aktorſtwa tak oświeca że Wwdzina iſtotnie Sukceſſyi po tych dwóch braciach, nie zaś (iako próżnie udaią) po Matce pretenduie. Bo przecie ſami Wwdowie negować niemogą temu, iż Sioſtry po Bracie gdy ſą Bracia, Sukceſſyi brać niemogą, o czym nietylko prawo, ale i zwyczay powſzechny upewnia.

Przytym napieraią ſię Wwdowie Sukceſſyi w części Jana, wiedząc bardzo dobrze iż on niebędąc innego Maiątku aktorem tylko Dworek w Wilnie na Łukiſzkech (iako ſię wyże namieniło) nabyty maiąc i części, ktora na niego po Matce ſpadła, zoſtawił oraz wiele długow, przez co maiątek który on zoſtawił, bardziey kupnym niżeli Sukceſſyinym obyczaiem w Domu Maſſalſkich zoſtaią.

Dalekoż bardziey, *co do części Kazimierza żyiącego,* chociażby ona po śmierci iego przynależała (daymy to) do równego dla rodzeńſtwa ſpadku wſzelako żądanie teraz podziału, za życia Kazimierza, niemogłoby ſię nazwać ani bydź ſprawiedliwym.

Bo z ſiebie rzecz ſama zaradza, i oświeca iſtotny Sukceſſyi porządek, iż nie-

ma mieyśca Sukceffya, gdy żyie Anteceffor; Wfzyftkie też texta prawa nietylko że otwieraią plac do Sukceffyi w ten czas dopiero, gdy umrze Anteceffor; Lecz nadto Art: 4. w Roz: 7. broni aby nikt przyfzłego fpadku którego fię fpodziewa po czyiey śmierci, nieważył fię zapifywać. Z kąd łatwo wnieść że ieżeli zapifywanie fpodziewanego fpadku niewolne, tym bardziey ofiągnienie i rozdział Dobr mimo życie aktora, zapewne ieft niewolnieyfzym.

Ani ftan melencholiczny Kazimierza Maffalfkiego może do tey uzurpacyi dyfpenfować, gdy on nieutracił przeto fwoiey własności, którą gdy fam władać niezdolny, więc dopoki trwać będzie w tey fytuacyi podlega Dozorowi czyli Sprawie Kuratora, w czym fię zgadza Konftytucya 1638 fol: 32. tyt: o Kuratoryach ftanowiąca potrzebę onych falvo Jure do tych Kuraroryi Proximiorum.

Niefpodziewa fię zaś X. Bifkup aby przyzwoitość tego nad bratem dozoru, chciała fobie Wwdzina przywłafzczać, i żeby od onego żądała oddalać Brata.

Z ktòrych przełożeń konkluzyą tey Kategoryi że Wwdzina pod pretextem należności dla niey części w Subftancyi Macierzyftey niemoże niepowinna żądać Sukceffyi w części Bratniey, chociaż tymże niegdyś po Matce fpadłey, wfzelako iednak razem z fpadkiem pierwiaftkowey natury niezatrzymuiącey.

Na to zaś co Woiewodowie wnofzą iż gdyby Xże Bifkup dał Hetmanowi zrzeczenie tedyby w takim razie ta część do podziału rόwnego należała Woiewodom, kròtka rezolucya.

Ze niemafz, i nigdy Xżę Bifkup żadnego niedawał zrzeczenia, ani nawet tego kiedykolwiek pretendował u Bifkupa. Gotow tę prawdę ewinkować przyfięgą. Lecz nie inaczey tylko aby, Wwdowie za ten wymyfł ukaranemi zoftali.

Tym bardziey kiedy wydanie takowego (daymy to naprzykład) zrzeczenia bynaymniey dla Woiewodow niepowiękfzałoby prawa na ofiągnienie takowey części.

Albowiem ieżeliby Bifkup (e. g.) dał Oycu zrzeczenie. Tedy w takim razie Oyciec byłby w ftopniu Bifkupa Aktorem. A po Oycu wfzelako dla Woiewodziney inne niefłużyłoby prawo, tylko iako w Dobrach Oyczyftych.

Co do długow i onerow fciągaiących fię do Subftancyi Rodzicow.

Długi i ciężary wfzelakie gdy za dobrami idą i gdy one obciążaią. Więc każdy z Konfukcefforow, do ufpokoienia tych ieft obowiązanym w proporcyą części nań przychodzącey. Woiewodowie tedy Nowogr: iako w Dobrach Oyczyftych pofięgaiący fzacunek częściwyżey explikowaney, i iako w Dobrach Macierzyftych biorący także część, ulegać tymże długom i wfzelkim onerom powinni.

Pew-

Pewne, i niedyſkwizycyine długi, maią bydź rozebrane tak aby w rozebranych, ani Biſkup do Woiewodow, ani Woiewodowie do Biſkupa na wzaiem nie odwoływali ſię. Któreby zaś onera, albo dla niepewności, albo dla oboiętności, zoſtać muſiały bez rozebrania, albo któreby dotąd wiadomemi niebyły, i na tabellę niewefzły. Na te Woiewodowie wſpólnie z Biſkupem i innemi Konſukceſſorami odpowiadać pretenſorom będą mieli obowiązek.

Między długami do Subſtancyi Hetmana Maſſalſkiego ściągaiącemi ſię znayduią ſię pretensye Kazimierza i potomſtwa zeſzłego Jozefa Podſkarbiego Nad: Litt: Maſſalſkich, których będąc Xże Biſkup Opiekunem i dozorcą winien ieſt przełożyć rzecz względem tych pretenſyi.

Co do punktu Kazimierza Maſſalſkiego ten tak ſię ma. Hetmańſtwo Maſſalſcy Rodzice, z powodu uproiektowanego Maryażu dla tegoż Syna zapiſali mu 250,000 złł: pol: i w tey ſummie Hrabſtwo Myſkie pod zaſtaw poddali, oraz obowiązali ſię że żadnych rekonwencyonalnych zapiſow, reſkryptow niebędą brać od ſyna ſwego na tęż ſummę i na Dobra w niey poſtąpione, a iako do intrat z tych dóbr ullo titulo przyrzekli ſię nieintereſſować, tak wſzelſkie iakiegokolwiek nazwiſka inſkrypcye niżſzą lub wyżſzą datą okazać ſię mogące deklarowali nieważnemi, kapitał zaś ſam iż Kazimierz Maſſalſki do działu poddać powinien obiaśnili, *widzieć.*

„ 1745 Ru dnia 28. Marca danego i tegoż Ru. Apr: 2. dnia w Magdeburyi „ Grodzień: przyznanego, do Trybunału zaś 15. Maia przenieſionego „ zapiſu przed ſzlubnego intercyzyinego *extrak*. Którym zapiſem zawartym między Theodorą z Sołtanow Sapieżyną Woiewodziną Mściſławſką a między Michałem i Franciſzką z Oginſkich Maſſalſkiemi Kaſztelanami Wileńſkiemi Hetmanami Lit: tudzież między Synem ich „ Kazimierzem Maſſalſkim Staroſtą Sądowym Wołkowyſkim tak przez „ Woiewodziną Mściſławſką iakoteż i przez Hetmanow Maſſalſkich na „ wzaiem ſummy i Dobra umowione, a mianowicie ſynowi ſwemu ſummy 250,000 darowali i wtey ſummie Dobra Myſz pod poſſeſſyą zaſtawną poddali oraz że na tę ſummę Synowi darowaną *żadnych rekonwencyonalnych zapiſow brać niebędą przyrzekli*, i gdyby ſię iakiekolwiek z niżſzą lub wyżſzą datą pokazały temu Aktorſtwu ſummy, i zaoną poſſeſſyi przeciwne, tedy że te nieważnemi u każdego Sądu poczytanemi bydź powinne oſtrzegli, iako też i Staroſta Wołkow: uczyniwſzy dla przeſzłey Zony zapiſy że na żadne Dobra od teyże niema „ wyiednywać zapiſow aſſekurował ſię.

Mimo takie oſtrzeżenie, znayduie ſię w teyże ſamey dacie (co i powyżſza intercyza) Dokument od tegoż Kazimierza Maſſalſkiego Rodzicom wydany pierwſzym warunkom nieco uwłaczaiący, *widzieć*,

1745 Mar: d. 28. dat: eod: Anno w Magdeburyi Grodzień: die 2. Apr: przyznaney aſſukuracyi *Autentyk* Którą aſſekuracyą Kazimierz Kniaź Maſſalſki Staroſta Sądowy Wołkow: Rodzicom ſwoim przyrzekł iż za wypłaceniem ſobie 100000 *złł*: ma uſtąpić Hrabſtwa Myſkiego, a poki takowa ſumma niebędzie wypłaconą że z tych dobr intraty do niego 100000 złł: a reſzte do Rodziców ma należeć, oraz że reſzta ſummy na Hrabſtwo Myſkie wnieſioney powinna czekać do przeſzłego „ działu z Bracią, i że te wſzyſtkie ſummy niemniey ſummę za kupione

„ Staroſtwo Wołkow: zapłaconą in quantitate 52000 złł: reſztuiącą w „ dziale z Dobr po Rodzicach między Bracią przypadłych kompenſo„ wać, będzie aſſekurował ſię.

Z tym wſzyſtkim trudno zamilczeć iż zapiſem przerzeczonym intercyzyinym darowane Kazimierzowi Maſſalſkiemu użytki od ſummy 250,000 i w niey intrata Hrabſtwa Myſkiego poſtompiona, niemogły bydź cofnione a to z obowiązkow pomienionych w intercyzie założonych niebrania żadnych temu uſtanowieniu przeciwnych zapiſow, i deklarowania nieważności onych, bądź w wyżſzey bądź w niżſzey dacie okazać ſię mogących.

Z kąd wynika, że ta intercyza i Dokument pod iedną datą pokazuiące ſię, czy które z nich ieſt pierwiey lub później naſtałe, zawſze iednak ten Dokument w punkcie Intercyzie przeciwnym (to ieſt w punkcie użytki z Hrabſtwa Myſkiego i od ſummy darowaney umnieyſzaiącym) nieważnym zoſtaie.

Bardziey to upewnia ſię gdy wſpomniony Intercyzyiny zapis iuż po wydaniu i przyznaniu wſpomnionego Dokumentu, zoſtaie z ſtrony Hetmańſtwa Maſſalſkich podanym do akt Trybunału Gł: W. X. Litt:, które aktykowanie iako po wſpomnionym dokumencie poźnieyſze wzmacnia i odnawia tym ſamym obowiązki w tym zapiſie intercyzyinym zawarte, a razem przeto umarza przeciwny im dokument.

Ten więc wywod konwinkuie, że intraty z Hrabſtwa Myſkiego które do Kazimierza Maſſalſkiego z mocy wſpomnioney ſummy 250.000 należały, a ktore Hetman wybierał, wyciągaią bonifikacyi z Subſtancyi Hetmana.

Inna pretenſya tegoż Kazimierza Maſſalſkiego wynika: o intraty z Staroſtwa Wołkowyſkiego. To bowiem Staroſtwo miał ſobie tenże Kazimierz cedowane za ſummę 60,000, z których, oſm tyſięcy zapożyczone i do oddania kredytorom aſſekurowane przez Hetmana, przeiął tenże Kazimierz na ſiebie i zapłacić kredytorom obowiązał ſię, reſztę zaś do kompletu ogulney ſummy za Staroſtwo umowioney, to ieſt złł: 52000 przyrzekł tenże Kazimierz Maſſalſki policzyć pro ſorte ſua w dziele między Bracią, świadczy wſpomniony Dokument.

Gdy zaś tenże Kazimierz Maſſalſki wpadł w ten ſtan melancholiczny, w ktorym i teraz zoſtaje, zdało ſię Hetmanowi, aby toż Sttwo cedował Kazimierz dla Brata ſwego Jana, już teraz nie żyjącego.

Zyjący więc Kazimierz będąc Sttą Wołkowyſkim, a z mocy Przywileju mając Prawo do intrat tego Sttwa do życia mu ſłużące, gdy dla ſtanu ſwego, w ktorym ceſſyą podpiſał, teyże ceſſyi czynić nie mogł, więc Hetman, ktory chciał tey ceſſyi intraty z pod dożywotniego Kazimierza Prawa wyimującey, ściągnął przez to na ſiebie obowiązek kompenſowania mu takowych intrat, ktorych utraty ſtał ſię przyczyną.

Dalſza pretenſya tegoż Kazimierza Maſſalſkiego o Pułkownikoſtwo w Regimencie Kamienieckim Litt: ktore tymże ceſſyi ſpoſobem przenioſł Hetman z oſoby Kazimierza Syna ſwego na Oſobę drugiego Syna Jozefa w ſwoim czaſie Podſkarbiego Nadw: Litt: intraty więc z tey rangi utracone nadgrodę ſwoją zjednać powinny w majątku Hetmana, jako będącego przyczyną do ſtracenia takowych intrat.

W reſzcie pretenſya Kazimierza Maſſalſkiego o intraty z Dobr Kretyngi jeſt taka: Dobra te że należały do Dziedzictwa Kazimierza Maſſalſkiego, dowiedzionym zoſtaje w oſobnym powyżſzym punkcie.

Przydał

Przydać jeszcze i to trzeba, że takowe Dobra Kretynga były od Sapiehow zastawione w Summie 443,333. złł: ktore Dobra wykupił Hetman od Bera z pod takowey zastawney possessyi, wykupił zaś w ten czas, kiedy Kazimierz Massalski jako w stanie niedołężnym zostający, pod Oyca swojego kuratelą znaydował się.

Z tąd następuje że część intrat tych Dobr dostawać się powinna Hetmanowi w procencie od Summy jego na wykupno Dobr daney, a reszta Dziedzicowi.

Summy więc jako wyżey na okup Kretyngi wydał Hetman złł: Pol: 443,333. Aże według Dowodu w Kategoryi 4tey, odbierając Summę na Korcianach, i drugą gotową, nad należność swoją przebrał Hetman Summę 10,095. złł: Pol dla Kazimierza Massalskiego wynikającą. Więc wytrąciwszy tę przebraną Summę z Summy na okupno Kretyngi wypłaconey, pozostała na teyże Kretyndze Summa wynosi złł: 443,238.

Co do Punktu pretensyi zeszłego Podskarbiego Massalskiego wywod onego

jest ten: Poprzedziła już wyżey justyfikacya, że zeszły Hetman Massalski zapisał, i wieczyście Synowi swemu darował Dobra Leypuny, Justyanow, Strunę z attynencyami do tych Dobr należącemi. A oraz przez też same Dokumenta ubespieczając mu jak nayswobodnieysze dzierżenie, i od wszelkich onerow wolność, opisał w tym jak nayzupełnieyszą ewikcyą.

Mocą tych Zapisow possydował do życia swego Podskarbi jedne Dobra, to jest samo fundum Leypuny, jako powyżey złożone upewniły dowody.

Inne zaś Dobra Zapisami przerzeczonemi darowane, jedne, jako to Justyanow sam Hetman trzymał, a dalszych różnym Possessorom zastawnym onerowanych do śmierci swojey nie wykupił.

Oprocz tego miał tenże Jozef Massalski Podskarbi Nadw: Litt: ustąpione sobie Sttwo Łozdzieyskie. *Widzieć*

1756. *Roku Junii* 13. Dttney, i w tymże czasie w Trble przyznaney Cessyi Autentyk, ktorą Michał i Joanna z Bielewiczow Sulistrowscy Stolnikowie Oszmiańscy Małżonkowie Jozefowi Massalskiemu Podskarbiemu Nadw: Litt: Sttwo Łozdziey: w Woje„ wodztwie Trockim leżące, ustąpili.

Z ktorego Sttwa Łozdzieyskiego tenże Hetman Massalski wszystkie każdego Roku intraty do siebie odbierał.

Zaco znał też siebie Hetman Massalski do obowiązku uczynienia nadgrody dla Potomstwa zeszłego Syna swego Podskarbiego, gdy długi przez niego zaciągnione przyjął na siebie do opłacenia, i ich uspakajania powinność siebie interessującą wyznawał. Na dowod czego *Widzieć*

1765. *Septembra* 6. jednego, i 1766. Marca 2. drugiego, Listow Hetmana Massalskiego do „ Sołłohubowey Wojewodziney Brzeskiey pisanych, w R. 1774. dnia 24. Oktobra „ w Grodzie Warszaw: aktykowanych *Extrakt*, w ktorych wyraża tenże Hetman „ między innemi punktami, że mu do własnych długow przybyło więcey milliona „ ciężarow po śmierci Syna jego Podskarbiego Nadw: Lit:

Z tąd więc następuje że nietylko exonoracya wszystkich zastawnych Dobr pod Prawo pomienione darowne podpadających, ale też nadgrodzenie usus fructus także wszystkich Dobr i Sttwa Łozdzieyskiego, jako ściąga się do substancyi Hetmana, tak każdego z Konsukcessorow obowięzuje do ulegania temu obowiązkowi w proporcyą części na siebie przychodzących.

Co do Summy przez Wwdę Nowogr: u Xiążęcia Biskupa pożyczoney.

1764. Junii 28. dnia Dokument JW. Niesiołowskiego teraz Wwdy Nowogr: na ow czas Stty Cyryiskiego Xżciu Biskupowi dany na Summę Czerw: sztuk 473. rękodaynie wziętych, i w jak nayprędszym czasie oddać przyrzeczonych. *Producitur.*

Ktorey Summy, i od niey procentu że do tych czas Wojewoda Nowogr: nie zapłacił, więc końcem pozyskania należności tak do Kommissyi z Seymu wyznaczoney, jako i dopiero został pozwanym.

Rú 1793. Mca Apryla 13 Dnia Wykonałem Przysięgę na Wierność ~~Imperato~~ Nayiasnieyszey Imperatorowey Jeymci Całey Rossyi:

Ex Libris Jozephi Woronicz
Praefecti Ponań Palatin. [illegible]
~~[illegible]~~

Содержатель Книги
Мостовничи Минской
Осипъ Криштофовичъ
Воронецъ

BIBLIOTHECA UNIV. JAGELL. CRACOVIEN.

Rem. Forgó K. A.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0025279